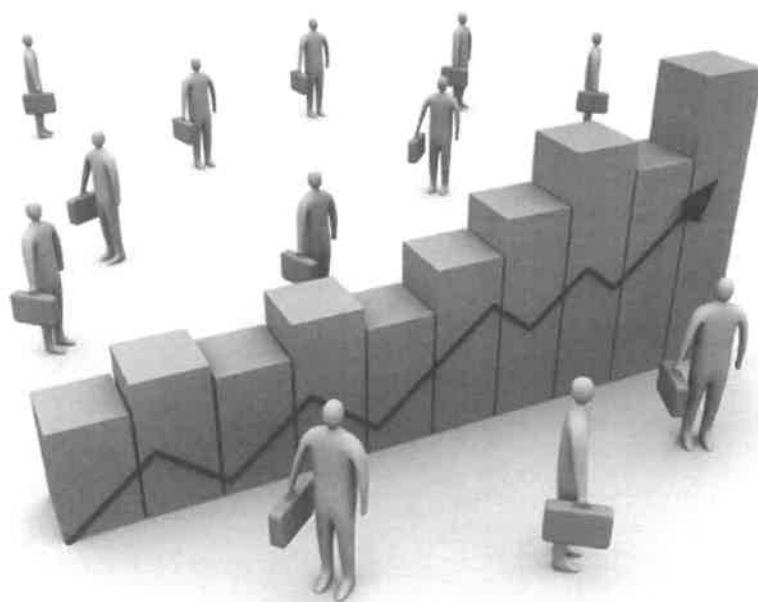

IZVJEŠTAJ O ISTRAŽIVANJU TRŽIŠTA RADA U FEDERACIJI BIH 2020/2021 ANALIZA POTREBA I KRETANJA NA TRŽIŠTU RADA

Sarajevo, februara 2021. godine

Izdavač: Federalni zavod za zapošljavanje Sarajevo
71 000 Sarajevo
Đoke Mazalića 3

Telefon : 033/562-900
Fax : 033/208-257
e-mail: info@fzzz.ba
web: www.fzzz.ba

Za izdavača: **Ravnateljica** Helena Lončar

Urednik i koordinator istraživanja: **Rukovodilac Jedinice za analizu tržišta rada, statistiku, monitoring i evaluaciju** Dr.sc.Omer Korjenić

Priprema i obrada: **Stručni saradnik za statistiku** Almir Pinjić

Stručni saradnik za analizu tržišta rada Sabina Šantić

Koordinatori istraživanja u službama za zapošljavanje

Ramo Sulić
Daniel Vorgić
Mirela Kravić
Harun Kahvedžić
Senija Hadžić
Ivana Rajić Mišković
Anita Perić
Vjekoslav Novak
Ivana Jukić
Nedžad Ahatović
Marijana Ibišević
Silvija Salapić

Zahvaljujemo se Projektu „Unapređenje istraživanja tržišta rada“ finansiranom od EU na pruženoj tehničkoj i stručnoj podršci u realizaciji aktivnosti u okviru istraživanje tržišta rada i anketiranja poslodavaca u Federaciji BiH 2020/2021.

S A D R Ž A J

1. ZAPOSLENOST I PLAĆE U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE U 2020. GODINI.....	4
2. NEZAPOSLENOST U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE U 2020. GODINI..	8
3. ISTRAŽIVANJE TRŽIŠTA RADA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE 2020 / 2021 GODINA	13
3.1. Cilj i zadaci istraživanja	13
3.2. Metodologija istraživanja i uzorak.....	13
4. TRENDVI POSLOVANJA I PROMJENE U BROJU RADNIKA U 2020.GODINI	17
4.1. Obim poslovanja i finansijski efekti poslovanja u 2020. godini	17
4.2. Promjene u broju radnika u 2020. godine	18
4.3. (Ne)zadovoljstvo kvalitetom znanja i vještina radnika.....	21
4.4. Reakcija na krizu uzrokovanu pandemijom COVID-19	22
4.5. Korištenje mjera aktivne politike zapošljavanja.....	23
5. TRENUTNI NEDOSTATAK RADNIKA I POTREBE ZA OBUKOM.....	26
6. PROCJENA POSLOVANJA U 2021.GODINI.....	28
6.1. Procjena obima poslovanja i finansijskih efekata poslovanja i procjena rasta plaća u 2021. godini	28
7. POTREBE ZA ZAPOSŁJAVANJEM I OBUKOM U 2021. GODINI	31
7.1. Iskazane potrebe za zapošljavanjem u 2021. godini po djelatnostima	31
7.2. Iskazane potrebe za zapošljavanjem u 2021. godini prema stručnoj spremi i zanimanjima.....	33
7.3. Očekivani višak radnika u 2021. godini	35
7.4. Potrebe za dodatnim osposobljavanjem radnika i mogućnost organizovanja praktične nastave za učenike i obuke za nezaposlene osobe.....	37
8. SARADNJA SA JAVNIM SLUŽBAMA ZA ZAPOSŁJAVANJE U FEDERACIJI BIH	40
9. OSNOVNI PODACI IZ ISTRAŽIVANJA	42
10. OSNOVNA ZAPAŽANJA I PREPORUKE	45

DODATAK IZVKEŠTAJU – PREGLED BROJA UČENIKA U SREDNJIM ŠKOLAMA U FEDERACIJI BIH U ŠKOLSKOJ 2020/2021. GODINI PO SMJEROVIMA

UVOD

Izveštaj o rezultatima istraživanja tržišta rada 2020/2021, kao svojevrsna analiza potreba i kretanja na tržištu rada u Federaciji BiH je izrađen krajem februara 2021. godine kada je još uvijek prisutna pandemija COVID-19, koja je u prvom kvartalu 2020. godine zahvatila cijeli svijet.

Pripreme za provođenje istraživanja tržišta rada izvršene su u decembru 2020. godine, a anketiranje i prikupljanje rezultata izvršeno je u januaru 2021. godine uz sinergijsko djelovanje Federalnog zavoda i kantonalnih službi za zapošljavanje i podršku projekta „Unapređenje istraživanja tržišta rada“, koji finansira EU.

U cilju sprečavanja širenja virusa i ozbiljnih zdravstvenih posljedica po stanovništvo, Vlada Federacije BiH je 18.03.2020. godine donijela Odluku o proglašenju stanja nesreće uzrokovano pojavom koronavirusa (COVID-19) na području Federacije BiH (V broj: 408/2020), a Federalni štab Civilne zaštite i Federalno ministarstvo zdravstva usvojili su niz naredbi i mjera među kojima je, između ostalog, bila i mjera ograničenog kretanje ljudi kao i obustava rada za određene poslovne djelatnosti koja je trajala do 30.06.2020. godine.

Pojava virusa i proglašenje pandemije u Federaciji BiH su na samom početku naročito negativno uticali na djelatnost ugostiteljstva i hotelijerstva, te prerađivačke industrije i transporta, ali lančano nakon toga i na ostale djelatnosti. Ovaj period ostao je u znaku otpuštanja radnika ali i snažne borbe u očuvanju radnih mjesta korištenjem svih raspoloživih resursa i mjera.

Različitim intervencijama i mjerama kroz zakone i druge propise, od federalnog do općinskog nivoa (subvencioniranje doprinosa, subvencioniranje plaće, uspostava Garancijskog fonda, moratorij na kredite, obustava obračuna i plaćanja zatezne kamate na javne prihode, ukidanje obaveze plaćanja akontacije poreza na dobit i akontacije poreza na dohodak, obustava postupaka prinudne naplate, subvencije za poslodavce iz oblasti turizma, obustava naplate naknade za iznajmljivanje prostora, ukidanje određenih taksi i td.) sistemski su ublažavane posljedice u privredi, ali su ukupna dešavanja i dugotrajnost svjetske krize ipak doveli do velikih posljedica i na tržište rada.

Osim iskazanih projekcija poslodavaca u vezi poslovanja, kao i potražnje za radnom snagom, tj projekcija novog zapošljavanja radnika i pregleda traženih kompetencija radnika, u Izveštaju je i dat prikaz najbrojnijih zanimanja i kratak pregled kretanja broja nezaposlenih osoba na evidencijama službi za zapošljavanje po različitim parametrima. Također, u tom kontekstu, kao dodatka Izveštaju priložen je i spisak srednjih škola u Federaciji BiH sa pregledom kako broja upisanih učenika u školskoj 2020/2021, tako i ukupnog broja upisani hučenika po svim smjerovima.

Federalni zavod za zapošljavanje će ovaj Izveštaj objaviti na svom portalu www.fzzz.ba i dostaviti institucijama i organizacijama relevantnim za oblast zapošljavanja i obrazovanja, te će u skladu sa svojim nadležnostima poduzimati sve potrebne aktivnosti za stabilizaciju stanja na tržištu rada.

1. ZAPOSLENOST I PLAĆE U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE U 2020. GODINI

U 2020. godini nakon dužeg perioda zaustavljen je trend rasta broja zaposlenih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine iz prethodnih godina. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u Federaciji Bosne i Hercegovine u 2020. godini prosječno je bilo zaposleno 520.162 radnika, što je u odnosu na prosjek 2019. godine (531.483) manje za 11.321 radnika ili 2,1%. Smanjenje indeksa broja zaposlenih u 2020. u odnosu na 2019. godinu u najvećem omjeru zabilježeno je u sljedećim djelatnostima: Hotelijerstvo i ugostiteljstvo (-10,7%), Umjetnost, zabava i rekreacija (-7,3%), Prerađivačka industrija i Vađenje ruda i kamena (-4,4%), Poslovanje nekretninama (-4,1%), te Trgovina (-3,4%). U djelatnosti Hotelijerstvo i ugostiteljstvo u aprilu 2020. godine smanjenje broja nezaposlenih je iznosilo čak 25%, što znači da je svaki četvrti radnik u ugostiteljstvu tada ostao bez posla.

Djelatnosti s najvećim indeksom rasta broja zaposlenih u 2020. godini u odnosu 2019. godinu zabilježen je u sljedećim djelatnostima: Informacije i komunikacije (4,6%), Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (3,3%), Zdravstvo i socijalna zaštita (2,1%) i Građevinarstvo 1,4%.

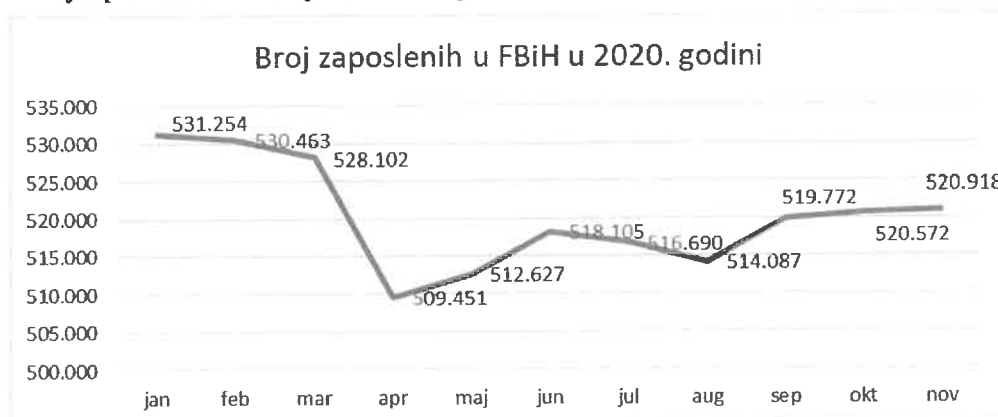
Tabela 1: Broj zaposlenih u Federaciji BiH u 2019. i 2020. godini po djelatnostima¹

Područja		Broj zaposlenih		Indeksi	
		Ø 2020	Ø 2019	XII 2020 Ø 2019	Ø 2020 Ø 2019
	UKUPNO	520.162	531.483	97,8	97,9
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	10.743	10.989	97,2	97,8
B	Vađenje ruda i kamena	12.671	13.259	95,7	95,6
C	Prerađivačka industrija	101.729	106.385	96,0	95,6
D	Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	8.645	8.724	97,9	99,1
E	Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	8.527	8.652	98,6	98,6
F	Građevinarstvo	26.363	26.007	99,7	101,4
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	95.570	98.951	95,3	96,6
H	Prijevoz i skladištenje	24.419	24.857	97,8	98,2
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	24.473	27.414	85,6	89,3
J	Informacije i komunikacije	16.224	15.509	108,1	104,6
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	12.070	12.115	100,3	99,6
L	Poslovanje nekretninama	3.073	3.206	91,1	95,9
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	16.594	16.593	100,2	100,0
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	12.464	12.068	106,0	103,3
O	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	48.228	48.077	100,4	100,3
P	Obrazovanje	43.113	43.436	101,4	99,3
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	35.360	34.627	103,1	102,1
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	9.350	10.087	94,2	92,7
S	Ostale uslužne djelatnosti	10.546	10.527	100,2	100,2

¹ Podaci Federalnog zavoda za statistiku

Prvo polugodište 2020. godine obilježile su velike promjene uzrokovane pandemijom korona virusa Sars CoV 2 tj. COVID-19. S tim u vezi, stanje prirodne nesreće u Bosni i Hercegovini proglašeno je 17.03.2020. godine. Kao i u većini država i u Bosni i Hercegovini su poduzete mjere u borbi protiv pandemije, između ostalog i lockdown, što je uzrokovalo prekide velikog broja lanaca u vanjsko-trgovinskoj razmjeni, opterećenje budžeta, smanjenje naplate poreza i doprinosa, otpuštanja radnika i brojne druge poremećaje u privrednim aktivnostima.

Slika 1: Broj zaposlenih u Federaciji BiH u 2020. godini

Posmatrano u relativnim brojevima u oblasti prerađivačke industrije, gdje je zabilježeno smanjenje broja zaposlenih za 4,4%, ovaj indikator od pada u martu se ne oporavlja, što predstavlja dugotrajnu posljedicu. U apsolutnim brojevima u ovoj djelatnosti broj zaposlenih je smanjen za skoro 5.000.

Slika 2: Pad broja zaposlenih u djelatnosti C

Slika 3: Rast broja zaposlenih u djelatnosti J

I pored svih problema uzrokovanih pandemijom COVID-19 i dalje je prisutna strukturna neravnoteža između ponude i potražnje na tržištu rada na koju kao evidentan problem ukazuju poslodavci i u sklopu anketiranja provedenog u okviru istraživanja kretanja na tržištu rada. Neusklađenost u pogledu zanimanja, vještina, kvalifikacija ili regionalnog rasporeda su samo od nekih problema s kojima su se suočavali poslodavci prilikom pronalaska potrebnih radnika. Osim u nekoliko slučajeva deficitarnosti određenog zanimanja, uglavnom se ukazuje na deficitarnost znanja i vještina za konkretno radno mjesto.

Nažalost, u radno sposobnom stanovništvu i radnoj snazi još uvijek participira veliki broj osoba bez kvalifikacije koje se, bez programskih ili strateških intervencija, suočavaju s rizikom marginalizacije, dugotrajne nezaposlenosti i smanjenim šansama za zaposlenje.

Za očekivati je da će zaposlenost u neformalnoj ekonomiji u ukupnom broju zaposlenih nastaviti biti jedan od problema na tržištu rada, zajedno sa nelojalnom konkurencijom među poslodavcima i nepoštivanjem finansijske discipline. Posljedično će ostati problem sagledavanja realne stope

zaposlenosti i nezaposlenosti, ali i problem socijalnog statusa i mogućnosti ostvarivanja prava osoba koje rade u takvom okruženju.

Obrazovni sistem u rješavanju određenih od pobrojanih problema igra veoma važnu ulogu. Kroz saradnju sa poslodavcima u dijelu koji se odnosi na praktičnu nastavu i izradu nastavnih planova i programa moguće je iste unaprijediti, s obzirom na zahtjeve za dodatnim znanjima i vještinama koje poslodavci očekuju od radne snage i imajući u vidu tehnološki razvoj. Pohvalno je što je u sklopu ovog istraživanja značajan broj poslodavaca iskazao spremnost i ponudio resurse za organizovanje praktične nastave za učenike i studente za određena zanimanja. Prilika koju nude međunarodni projekti u ovoj oblasti također treba biti iskorištena.

Sve navedeno, zajedno s mjerama aktivne politike zapošljavanja koje provode Federalni zavod za zapošljavanje i kantonalne službe za zapošljavanje, a za koje su pokrente aktivnosti mjerenja učinaka koji su zadovoljavajući, zasigurno u određenom omjeru može uticati na stabilizaciju prilika na tržištu rada i interventno pružiti podršku u procesu zapošljavanja, te na taj način spriječiti dalji pad broja zaposlenosti.

Također u ovom kontekstu potrebno je naglasiti i problem migracije stručne radne snage (kako zaposlenih tako i nezaposlenih) u zemlje Europske unije, naročito u Njemačku, Austriju i Sloveniju, koji je u ovom periodu pandemije COVID-19 djelomično zaustavljen, ali nakon poboljšanja epidemioloških prilika, bit će veliki problem za dalji razvoj poslovnog sektora i ljudskih potencijala u BiH. Slijedom toga potencijalno se ugrožavaju ukupni odnosi na tržištu rada i sistem socijalne sigurnosti (zdravstveno osiguranje, penzijsko i invalidsko osiguranje, osiguranje za slučaj nezaposlenosti). Signali koji dolaze od Udruženja poslodavaca FBiH već ukazuju na potrebu fleksibilizacije zakonodavstva kojim se reguliše zapošljavanje stranaca, kako bi se nedostatak domaće kvalificirane radne snage, između ostalog uzrokovan i odlaskom u inostranstvo, kompenzirao zapošljavanjem stranih radnika.

Rješavanje pomenutih problema na tržištu rada zahtjeva sinergijsko djelovanje svih relevantnih institucija koje treba dovesti do unapređenja poslovnog ambijenta u smislu adekvatnog smanjenja opterećenja po osnovu poreza i doprinosa, olakšavanje pokretanja poslovne delatnosti, jačanja mjera aktivne politike zapošljavanja (obuka, poduzetništvo, zapošljavanje teže zapošljivih kategorija nezaposlenih osoba), stimuliranja istraživanja, razvoja i obrazovanja.

Tabela 2: Aktivno stanovništvo (zaposleni + nezaposleni) u Federaciji BiH po spolu²						
Pokazatelji	Ø 2020		Ø 2019		Indeksi	
					Ø 2020 Ø 2019	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
Aktivno stanovništvo (zaposleni + nezaposleni)	841.743	405.645	845.053	404.511	99,6	100,3
Ukupno zaposleni	520.162	218.280	531.483	222.516	97,9	98,1
Zaposleni u pravnim subjektima	462.410	194.181	471.849	197.294	98,0	98,4
Zaposleni u obrtu i srodnim djelatnostima	57.752	24.099	59.634	25.222	96,8	95,5
Nezaposleni	321.581	187.365	313.570	181.995	102,6	103,0
Stopa registrirane nezaposlenosti %	38,2	46,2	37,1	45,0		

² Podaci Federalnog zavoda za statistiku

Prosječna neto plaća u Federaciji BiH u 2020. godini je porasla za 3,02% u odnosu na 2019. godinu, a prosječna bruto plaća za 3,16%. Razlog povećanja prosječne neto i bruto plaće u Federaciji BiH u 2020. godini i pored velikog broja otpuštanja radnika se krije u činjenici da su bez posla većinom ostajali radnici sa nižim plaćama.

Po djelatnostima najveće povećanje prosječne neto plaće je zabilježeno u sljedećim djelatnostima: Građevinarstvo (4,29%), Zdravstvo i socijalna zaštita (3,97) i Vađenje ruda i kamena (3,84%).

Najveće smanjenje prosječne neto plaće je zabilježeno u djelatnostima: Hotelijerstvo i ugostiteljstvo (-4,40%), Poslovanje nekretninama (-4,05%) i Stručne, naučne i tehničke djelatnosti (-1,95%).

Sličan omjer po djelatnostima je evidentiran i za prosječnu bruto plaću.

Tabela 3: Plaće u Federaciji BiH u 2020. godini po djelatnostima ³	Neto plaće			Bruto plaće		
	Ø 2019	Ø 2020	Ø 2020 Ø 2019	Ø 2019	Ø 2020	Ø 2020 Ø 2019
A-Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	899	912	1,45%	1.369	1.389	1,46%
B-Vađenje ruda i kamena	1.015	1.054	3,84%	1.561	1.623	3,97%
C-Prerađivačka industrija	677	693	2,36%	1.022	1.046	2,35%
D-Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1.691	1.691	0,00%	2.642	2.641	-0,04%
E-Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	917	931	1,53%	1.400	1.422	1,57%
F-Građevinarstvo	630	657	4,29%	951	994	4,52%
G-Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	694	712	2,59%	1.054	1.087	3,13%
H-Prijevoz i skladištenje	894	888	-0,67%	1.369	1.360	-0,66%
I-Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	545	521	-4,40%	824	788	-4,37%
J-Informacije i komunikacije	1.363	1.399	2,64%	2.131	2.191	2,82%
K-Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1.652	1.655	0,18%	2.593	2.602	0,35%
L-Poslovanje nekretninama	839	805	-4,05%	1.293	1.241	-4,02%
M-Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1.075	1.054	-1,95%	1.675	1.641	-2,03%
N-Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	613	627	2,28%	934	957	2,46%
O-Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	1.323	1.356	2,49%	2.054	2.108	2,63%
P-Obrazovanje	954	982	2,94%	1.475	1.518	2,92%
Q-Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	1.284	1.335	3,97%	1.998	2.086	4,40%
R-Umjetnost, zabava i rekreacija	732	720	-1,64%	1.123	1.103	-1,78%
S-Ostale uslužne djelatnosti	1.064	1.092	2,63%	1.648	1.683	2,12%
Ukupno FBiH	928	956	3,02%	1.427	1.472	3,16%

³ Podaci Federalnog zavoda za statistiku

2. NEZAPOSLENOST U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE U 2020. GODINI

U 2020. godini zaustavljen je i višegodišnji trend smanjivanja broja nezaposlenih osoba u Federaciji Bosne i Hercegovine iz prethodnih godina. Tako je prosječan broj nezaposlenih u 2020. godini bio 313.570 i u odnosu na prosjek 2019. godine (321.581) manji je za 8.011, odnosno 2,55%.

Tabela 4: Pregled osnovnih pokazatelja nezaposlenosti u Federaciji BiH u 2020. godini

Pokazatelji	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
1. Broj zaposlenih	531.254	530.463	528.102	509.451	512.627	518.105	516.690	514.087	519.772	520.572	520.918	519.899
2. Broj nezaposlenih	309.816	309.004	306.963	325.989	325.816	325.540	329.581	330.809	325.660	323.566	322.978	323.244
2.1. Žene	179.953	179.394	178.565	190.162	189.445	192.448	191.736	192.679	189.323	188.305	188.198	188.169
3. Stručne osobe	212.007	211.290	209.688	225.603	225.559	225.911	230.184	231.658	227.149	225.468	224.964	224.996
4. Nestručne osobe	97.809	97.714	97.275	100.386	100.257	99.629	99.397	99.151	98.511	98.098	98.014	98.248
5. Osobe koje traže zaposlenje prvi put	113.112	112.349	110.663	102.052	100.058	103.873	106.692	104.688	104.102	105.820	105.010	104.146
6. Prijavljeni na evidenciju	11.892	8.626	8.012	23.317	9.924	11.976	13.826	10.578	15.137	10.613	8.814	8.928
6.1. Prijavljeni na evidenciju zbog prestanka radnog odnosa	8.939	5.941	6.384	18.072	7.973	5.956	6.902	6.546	7.215	6.816	6.561	6.905
7. Brisani sa evidencije	9.940	9.438	10.053	4.291	10.097	12.252	9.785	9.350	20.275	12.707	9.402	8.662
7.1. Brisani sa evidencije zbog zaposlenja	6.279	6.374	8.091	2.639	7.778	10.808	7.940	6.589	11.206	7.880	6.445	5.964
8. Korisnici novčane naknade	11.985	12.955	12.500	14.800	19.000	18.512	16.044	15.061	13.982	13.104	13.433	14.058
9. Korisnici zdravstvenog osiguranja	212.353	211.649	210.212	225.294	225.307	224.328	226.790	222.739	220.108	224.741	225.104	225.867
10. Demobilizirani branici	40.927	40.776	40.579	41.331	40.914	41.173	40.957	40.518	40.213	40.506	40.459	40.618

U Federaciji BiH u 2020. godini od ukupnog prosječnog broja (321.581) nezaposlenih osoba 187.365 su nezaposlene žene, što je povećanje za 5.370 ili 2,90% u odnosu na prethodnu godinu. Od ukupnog broja nezaposlenih osoba u Federaciji BiH u 2019. godini muškarci čine 42%, a žena je 58%.

Slika 4: Broj nezaposlenih osoba u Federaciji BiH u 2020. godini

Prema kvalifikacionoj strukturi evidentiranih nezaposlenih osoba, najviše je osoba sa III stepenom srednje stručne sprema - KV radnika (32%), a zatim slijede NKV radnici (29%) i osoba sa IV stepenom srednje stručne sprema - SSS (28%). Od ukupnog broja nezaposlenih osobe sa završenim fakultetom čine 8%.

Prosječan broj stručnih nezaposlenih osoba (VSS, VŠS, SSS, VKV i KV) u 2020. godini iznosio je 222.873 i povećan je u odnosu na 2019. godinu za 9.001 ili 4,2%. Također, u 2020. godini prosječno je evidentirano 98.707 99.758 (32%) nestručnih osoba koje traže zaposlenje (NSS, NKV i PKV), i u odnosu na 2019. godinu manje ih je za 1.051 ili 1,05%.

U 2019. godini prema starosnoj strukturi najbrojnije među registriranim nezaposlenim osoba bile su osobe dobi između 30 i 49 godina (43%), zatim stariji od 50 godina (31%), te mladi do 30 godina (26%).

U skladu sa Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba i Pravilnikom o evidencijama u oblasti zapošljavanja, u 2020. godini u Federaciji BiH na evidenciju službi za zapošljavanje prijavljene su 143.044 osobe, što je više od 19.000 u odnosu na 2019. godinu. U istom periodu po raznim osnovama, sa evidencija službi za zapošljavanje u Federaciji BiH odjavljeno je tj. brisano 126.759 osoba, što je za 19.129 manje u odnosu na 2019. godinu.

Također, u 2020. godini registrirano je ukupno 94.210 osoba koje su brisane iz evidencije nezaposlenih zbog zaposlenja, dok su se na evidenciju po prestanku radnog odnosa prijavile 87.993 osoba.

Tabela 5. Pregled osnovnih pokazatelja o promjenama na evidenciji nezaposlenih osoba u Federaciji BiH u 2020. godini ⁴ (Izvor: Bilten 12/20)							
Kanton	Broj ukupno novoprijavljenih osoba na evidenciju nezaposlenih	Broj osoba brisanih iz evidencije	Broj prijavljenih na evidenciju nezaposlenih po prestanku radnog odnosa	Razlozi prestanka radnog odnosa			Zaposleno sa evidencije
				Stečaj, likvidacija, restrukturiranje, privatizacija	Tehnološki ili organizacioni višak	Ostalo (prestanak ugovora na određeno vrijeme, sporazumni raskid ugovora, povreda radne obaveze i sl.)	
Unsko-sanski	13.052	12.168	6.086	42	1.700	4.344	6.552
Posavski	1.392	1.288	847	0	549	298	849
Tuzlanski	29.865	26.952	19.402	247	4.786	14.369	18.642
Zeničko-dobojski	25.992	24.140	18.483	108	5.387	12.988	17.220
Bosansko-podrinjski	1.377	1.238	976	1	218	757	997
Srednjobosanski	18.235	16.325	9.084	309	3.493	5.282	9.421
Hercegovačko-neretvanski	15.412	12.466	9.811	350	5.026	4.435	8.805
Zapadnohercegovački	4.151	3.389	2.701	51	1.454	1.196	2.397
Sarajevo	30.942	26.192	24.999	0	9.478	15.521	21.318
Kanton 10	2.626	2.601	1.821	44	534	1.243	1.792
Federacija BiH	143.044	126.759	94.210	1.152	32.625	60.433	87.993

⁴ Izvor: Bilten Federalnog zavoda za zapošljavanje 12/20

Tabela 6: Pregled najbrojnijih zanimanja po kantonu, stručnoj spremi i spolu (stanje – 31.12.2020.)

KANTON	VSS	UKUPNO	ŽENA	VSS	UKUPNO	ŽENA	SSS	UKUPNO	ŽENA	KVTVKV	UKUPNO	ŽENA
USK	Ekonomista	240	122	Ekonomista	100	41	Ekonomski tehničar	1126	810	Prodavač	2091	0
	Pravnik	203	100	Inženjer tekstilne tehnologije	33	13	Maturant gimnazije	939	588	Auto-mehaničar	805	0
	Medicinska sestra	125	51	Medicinska sestra	19	7	Mašinski tehničar	884	559	Krojač	749	0
	Profesor engleskog jezika	77	30	Učitelj predškolske djece	17	7	Medicinska sestra	663	427	Kuhar	692	0
	Inženjer prehrambene tehnologij	76	30	Inženjer drvne tehnologije	17	8	Poljoprivredni tehničar	506	267	Bravar	611	0
PK	Ekonomista	18	11	Ekonomista	18	15	Komercijalist	111	70	Prodavač	230	166
	Pravnik	9	5	Informatičar	16	5	Medicinska sestra	106	76	Bravar	186	1
	Profesor fizičke i zdravstvene kulture	7	1	Pravnik	11	9	Ekonomista	97	78	Auto-mehaničar	137	1
	Informatičar	7	0	Kriminalist	7	4	Poljoprivredni tehničar	89	50	Frizer	102	87
	Građevinski inženjer	7	1	Građevinski inženjer	7	7	Administrativni službenik	76	44	Šivač tekstila	76	58
TK	Ekonomista	770	564	Nastavnik razredne nastave	52	48	Maturant gimnazije	2380	1736	Prodavač	4864	4528
	Pravnik	678	506	Ekonomista	43	28	Ekonomski tehničar	2227	1903	Frizer	1368	1309
	Pedagog	191	170	Pravnik	30	26	Medicinska sestra	2067	1586	Kuhar	1306	969
	Profesor razredne nastave	171	157	Ekonomski službenik	17	10	Mašinski tehničar	2052	825	Auto-mehaničar	1271	13
	Socijalni radnik	166	147	Socijalni radnik	11	9	Hemijski tehničar	937	795	Bravar	1260	26
ZDK	Pravnik	494	379	Ekonomista	80	53	Ekonomski tehničar	2479	2031	Prodavač	3290	2927
	Ekonomista	457	332	Pravnik	34	26	Maturant gimnazije	1889	1354	Frizer	2060	1969
	Mašinski inženjer	194	71	Učitelj predšk. djece	15	14	Mašinski tehničar	1045	449	Bravar	1244	46
	Profesor engleskog jezika	132	106	Mašinski inženjer	11	3	Medicinska sestra	962	758	Kuhar	1084	861
	Profesor bosanskog jezika	97	87	Građevinski inženjer	10	6	Tekstilni tehničar	477	415	Auto-mehaničar	862	12
BPK	Pravnik	50	42	Nastavnik predšk. odgoja	4	3	Ekonomski tehničar	143	99	Prodavač	144	127
	Bachelor menadžmenta	30	20	Pravnik	1	0	Mašinski tehničar	122	56	Krojač	139	109
	Mašinski inženjer	29	16	Nastavnik historije i geograf.	1	1	Poljoprivredni tehničar	118	68	Vozač	71	2
	Inženjer poljoprivrede	13	9	Građevinski inženjer	1	0	Administrativni službenik	103	59	Hemičar	67	57
	Ekonomist	11	4	Nastavnik biologije i hemije	1	1	Hemijski tehničar	92	69	Frizer	63	49
SBK	Ekonomist	165	91	Ekonomist	281	185	Maturant gimnazije	1621	857	Prodavač	2594	1845
	Pravnik	116	71	Pravnik	55	34	Ekonomski tehničar	1727	1287	Kon-fekcionar	567	485
	Inženjer poljoprivrede	43	23	Razredni učitelj	33	15	Mašinski tehničar	845	422	Stolar	382	62
	Profesor eng. jezika	45	21	Inž. prehran. tehn.	32	8	Elektrotehničar	144	22	Bravar	957	29
	Socijalni radnik	41	20	Saobraćajni inženjer	35	5	Medicinski tehničar	869	627	Mašin-bravar	135	2
HNK	Pravnik	367	279	Ekonomski službenik	238	162	Ekonom. tehničar	1813	1238	Prodavač	2005	1601
	Ekonomist	244	165	Pravnik	172	106	Maturant gimnazije	1697	1094	Frizer za žene	901	849
	Profesor engleskog jezika	167	135	Učitelj predškolske djece	73	73	Strojarski tehničar	836	257	Kuhar	864	510
	Inženjer agronomije	129	77	Informatičar	59	20	Turistički animator	573	344	Krojač	197	196
	Pedagog	84	79	Kriminalist	57	25	Elektrotehničar	518	97	Tkač	168	155

ZHK	Ekonomist	190	136	Ekonomist	177	125	Maturant gimnazije	697	414	Trgovac	1254	978
	Pravnik	131	89	Pravnik	44	32	Ekonomist	960	685	Frizer	352	317
	Profesor hrvatskog jezika	48	41	Razredni učitelj	25	21	Strojarski tehničar	298	138	Bravar	334	23
	Profesor engleskog jezika	48	41	Učitelj predškolske djece	31	31	Elektrotehničar	184	43	Metalo-tokar	315	43
	Pedagog	60	58	Fizioterapeut	19	16	Tehničar cestovnog prometa	96	37	Auto-mehaničar	269	0
KS	Ekonomista	1390	926	Ekonomista	199	129	Maturant gimnazije	3506	2334	Prodavač	3169	2656
	Pravnik	1160	885	Pravnik	103	80	Ekonomski tehničar	2229	1828	Frizer-vlasuljar	998	921
	Politolog	387	228	Nastavnik predškolskog odgoja	39	37	Mašinski tehničar	1712	644	Vozač motornih vozila	941	22
	Socijalni radnik	386	351	Nastavnik razredne nastave	22	21	Tekstilni tehničar	746	617	Auto-mehaničar	835	6
	Novinar	310	249	Građevinski inženjer	22	11	Grafički tehničar	713	423	Bravar	598	32
K10	Ekonomista	58	39	Ekonomista	31	23	Maturant gimnazije	382	228	Prodavač	370	298
	Pravnik	30	23	Pravnik	13	10	Ekonomski tehničar	191	160	Elektro-mehaničar	211	44
	Pedagog	38	35	Inženjer tekstilne tehnologije	11	6	Stojarski tehničar	125	47	Bravar	165	11
	Socijalni radnik	30	25	Inženjer agronom.	8	4	Ekonomist	105	74	Auto-mehaničar	162	1
	Učitelj	23	23	Nastavnik predškolskog odgoja	4	4	Komercijalist	82	63	Kemijski laborant	142	131

Posmatrajući pregled najbrojnijih zanimanja po stručnoj spremi sa stanjem na dan 31.12.2020. godine, na evidencijama službi za zapošljavanje u Federaciji BiH, među osobama sa visokom stručnom spremom su najbrojniji bili ekonomisti i pravnici, ali su oni i među najbrojnijim u grupi osoba brisanih iz evidencije zbog zaposlenja, dok su sa srednjom stručnom spremom IV stepena najbrojniji ekonomski tehničari i maturanti gimnazije. Među KV radnicima najbrojniji su prodavači, frizeri, automehaničari i vozači motornih vozila.

Tabela 7: Osnovni pokazatelji na tržištu rada u Federaciji BiH	Godina 2020.												Ø2020 Ø2019
	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	Ø2019
Zaposlenih Ukupno	531.254	530.463	528.102	509.451	512.627	518.105	516.690	514.087	519.772	520.572	520.918	519.899	531.483
Bruto plaća	1.477	1.436	1.457	1.446	1.438	1.469	1.498	1.462	1.480	1.481	1.489	1.532	1.427
Neto plaća	958	934	947	940	935	953	971	949	961	961	966	993	928
Nezaposlenih Ukupno	309.816	309.004	306.963	325.989	325.816	325.540	329.581	330.809	325.660	323.566	322.978	323.244	313.570
Nezaposlenih Žena	179.953	179.394	178.565	190.162	189.445	192.448	191.736	192.679	189.323	188.305	188.198	188.169	181.995
Novoprijavljenih na evidenciju Ukupno	11.892	8.626	8.012	23.317	9.924	11.976	13.826	10.578	15.137	10.613	8.814	8.928	10.320
Novoprijavljenih na evidenciju Žena	5.580	4.015	3.941	13.386	5.060	9.207	7.412	5.385	7.070	5.362	4.515	4.127	4.971
Prijavljenih po prestanku radnog odnosa Ukupno	8.939	5.941	6.384	18.072	7.973	5.956	6.902	6.546	7.215	6.816	6.561	6.905	6.858
Prijavljenih po prestanku radnog odnosa Žena	4.119	2.667	3.144	10.190	3.973	3.026	3.790	3.419	3.585	3.401	3.280	3.100	3.223
Brisanih sa evidencije Ukupno	9.940	9.438	10.053	4.291	10.097	12.252	9.785	9.350	20.275	12.707	9.402	8.662	12.157
Brisanih sa evidencije Žena	4.963	4.574	4.770	1.789	5.777	6.204	4.621	4.442	10.405	6.380	4.622	4.156	5.335
Brisanih sa evidencije zbog zaposlenja Ukupno	6.279	6.374	8.091	2.639	7.778	10.808	7.940	6.589	11.206	7.880	6.445	5.964	8.162
Brisanih sa evidencije zbog zaposlenja Žena	4.963	4.574	4.770	1.789	5.777	5.473	3.657	3.039	6.519	3.912	3.158	2.839	3.931
Nezaposlenih koji prvi put traži zaposlenje Ukupno	113.112	112.349	110.663	102.052	100.058	103.873	106.692	104.688	104.102	105.820	105.010	104.146	118.694
Nezaposlenih koji prvi put traži zaposlenje Žena	76.422	76.061	75.110	69.403	68.255	70.057	71.162	70.053	69.584	70.436	70.067	69.621	79.683
Broj potreba za radnicima Ukupno	2.937	2.718	2.021	493	1.853	2.195	1.297	2.069	3.173	2.177	1.275	1.903	3.722
Broj potreba za radnicima Žena	1.287	998	712	166	367	539	428	645	1.395	901	436	954	1.322
Korisnici novčane naknade Ukupno	11.985	12.955	12.500	14.800	19.000	18.512	16.044	15.061	13.982	13.104	13.433	14.058	10.849
Korisnici novčane naknade Žena	4.963	5.297	5.074	6.680	9.159	8.693	7.457	7.163	6.607	5.974	6.224	6.37	4.739
Korisnici zdravstvenog osiguranja Ukupno	212.353	211.649	210.212	225.294	225.307	224.328	226.790	222.739	220.108	224.741	225.104	225.867	212.465
Korisnici zdravstvenog osiguranja Žena	117.676	117.277	116.729	125.550	125.254	125.192	126.736	124.667	122.891	125.621	126.010	126.357	117.047
Korisnici PIO	836	872	686	685	331	325	329	336	350	356	336	217	682
													-30,85%

3. ISTRAŽIVANJE TRŽIŠTA RADA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE 2020 / 2021 GODINA

U skladu s članom 8 Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba („Službene novine Federacije BiH“, br. 41/01, 22/05 i 9/08), istraživanje tržišta rada u Federaciji BiH provodi se kao zajednička aktivnost Federalnog zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje u cilju dobijanja kvantitativnih i kvalitativnih podataka neophodnih za pružanja adekvatnih informacija o kretanjima na tržištu rada. U skladu sa nadležnostima, Federalni zavod za zapošljavanje daje instrukciju kantonalnim službama za zapošljavanje za provođenje istraživanja tržišta rada, te na osnovu prikupljenih podataka priprema odgovarajuću informaciju o rezultatima ove aktivnosti na nivou Federacije BiH. Prilikom obrade i izrade informacije o rezultatima istraživanja obezbijedano je korištenje podataka pojedinačnih firmi učesnica u ovom procesu isključivo u svrhu istraživanja tržišta rada.

Kroz provođenje istraživanja kretanja na tržištu rada kantonalne službe za zapošljavanje, odnosno općinski biroi za zapošljavanje ostvaruju neposrednu saradnju sa poslodavcima, stvaraju pretpostavke za jačanje svoje primarne funkcije posredovanja u zapošljavanju i prikupljaju važne podatke neophodne za unapređenje svojih usluga.

3.1. Cilj i zadaci istraživanja

Cilj istraživanja je da se direktno od poslodavaca prikupe informacije o poslovanju i promjenama u zaposlenosti tokom 2020. godine, te iskazanim procjenama poslovanja, potrebama za zapošljavanjem novih ili otpuštanjem postojećih radnika u 2021. godini, kao i njihovoj strukturi po zanimanjima, kvalifikacijama, stručnoj spremi i vještinama. Također, cilj je da se prikupe i drugi relevantni podaci potrebni za sagledavanje kretanja na tržištu rada: način traženja novih radnika i rješavanja viška radnika, reakcija poslodavaca u smislu poslovanja u vrijeme pandemije COVID-19, mogućnosti organizovanja stručne obuke za nezaposlene osobe i učeničke/studentske prakse u okviru poslovnih subjekata, kao i ocjena kvaliteta usluga javnih službi za zapošljavanje u Federaciji BiH iz perspektive poslodavaca.

3.2. Metodologija istraživanja i uzorak

Za ispitivanja tržišta rada u Federaciji BiH 2020/2021 korištena je ista metodologija od prošlogodišnjeg istraživanja, te je Federalni zavod za zapošljavanje na osnovu master uzorka od oko 10.000 poslodavaca dobivenog iz Porezne uprave Federacije BiH metodom stratificiranog slučajnog uzorka izdvojio uzorak koji je korišten i prethodne godine, a koji čini 1.288 poslodavaca registrovanih u Federaciji BiH koji su imali pet (5) i više zaposlenih, sortiranih u male, srednje i velike poslodavce po djelatnostima i koji redovno izmiruje obavezne poreze i doprinose. Korištenje istovjetnog uzorka omogućava longitudinalnu analizu rezultata i sagledavanje posljedica pandemije COVID-19 na tržištu rada. Ova veličina uzorka, za stepen pouzdanosti od 95% daje rezultate u okviru margine greške od 2,54%. U skladu sa praksom međunarodnih organizacija (ETF, CEDEFOP) uzorkom nisu obuhvaćeni poslodavci iz sljedećih djelatnosti: poljoprivreda, šumarstvo i ribolov; javna uprava i odbrana; obrazovanje; zdravstvena i socijalna zaštita.

Uz podršku projekta „Unapređenje istraživanja tržišta rada“ finansiranog od EU organizovana je edukacija koordinatora istraživanja tržišta rada i anketara iz kantonalnih službi za zapošljavanje, te izrada Priručnika za koordinate i anketare. Tokom anketiranja korišten je elektronski upitnik, uz trenutni unos podataka u bazu pomoću računara ili tableta (CAPI/TAPI Computer/Tablet Assisted Personal Interviewing). Proces anketiranja uz koordinaciju Federalnog zavoda za zapošljavanje je provelo 90 anketara u kantonalnim službama za zapošljavanje. Zbog pandemije COVID-19 anketiranje je izvršeno telefonskim putem. Upitnik za poslodavce korišten u Federaciji BiH poslužio je kao osnova za istraživanje tržišta rada koje su istovremeno proveli

Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH i Zavod za zapošljavanje Republike Srpske. Prikupljanje podataka organizovano je kroz anketiranje poslodavaca iz uzorka koje su izvršili adekvatno obučeni zaposlenici kantonalnih službi za zapošljavanje u periodu od 11.01. do 29.01.2021. godine.

Pitanja u upitniku su bila razvrstana u tri tematske cjeline:

- *Opći podaci;*
- *Zapošljavanje, obuka i procjene viška radnika;*
- *Saradnja sa Federalnim zavodom za zapošljavanje i nadležnom kantonalnom službom za zapošljavanje.*

Upitnik su valjano ispunila 1.232 poslodavca od planiranih 1.288, što čini izuzetno dobar odziv od 94,63% kontaktiranih poslodavaca, a što je povećanje za 8% u odnosu na prethodno istraživanje.

Tabela 8: Pregled broja anketiranih poslodavaca					
Kanton	Planirano	Realizirano	%	Pravni subjekti sa iskazanim potrebama za radnicima u 2021. godini	Pravni subjekti bez potrebe za radnicima
Unsko-sanski	132	94	71,21	44	50
Posavski	27	28	103,70	15	13
Tuzlanski	213	213	100,00	113	100
Zeničko-dobojski	188	181	96,28	104	77
Bosansko-podrinjski	16	16	100,00	12	4
Srednjobosanski	139	117	84,17	60	57
Hercegovačko-neretvanski	134	125	93,28	67	58
Zapadnohercegovački	69	66	95,65	29	37
Sarajevo	335	358	106,87	164	194
Kanton 10	35	34	97,14	31	3
Federacija BiH	1.288	1.232	94,83	639	593

Od ukupno 1.232 anketirana poslodavca 639 ili 51,86% je iskazalo – procijenilo potrebe za novim radnicima u 2021. godini, što predstavlja smanjenje za 4,6% u odnosu na rezultate iz prošle godine.

Na anketu su uglavnom odgovarali vlasnici firmi (34%), zatim menadžersko osoblje i računovodstvo firme (po 25%).

Tabela 9: Pozicija u firmi osoba koje su odgovarale na pitanja					
Kanton	Vlasnik	Menadžment	HR-Ljudski resursi	Računovodstvo	Drugo
Unsko-sanski	32	26	11	25	0
Posavski	10	7	3	8	0
Tuzlanski	83	54	9	51	16
Zeničko-dobojski	62	36	20	49	14
Bosansko-podrinjski	2	3	7	4	0
Srednjobosanski	31	24	14	44	4
Hercegovačko-neretvanski	41	23	17	36	8
Zapadnohercegovački	21	13	3	20	9
Sarajevo	128	106	48	55	21
Kanton 10	8	13	0	10	3
Federacija BiH	418	305	132	302	75
%	34%	25%	11%	25%	6%

Najveći broj subjekata u uzorku čine društva sa ograničenom odgovornošću (80%), a slijede obrti (11%).

Tabela 10: Struktura poslodavaca prema vrsti organizacije											
Kanton	DNO	KD	DOO	DD	JU	JP	UG	Obrt	Zad	PZU	Bank
Unsko-sanski	4	0	68	3	2	3	0	14	0	0	0
Posavski	0	0	24	0	0	1	0	3	0	0	0
Tuzlanski	5	0	173	4	3	5	0	21	0	2	0
Zeničko-dobojski	1	0	140	4	3	2	2	27	0	2	0
Bosansko-podrinjski	0	0	10	4	1	1	0	0	0	0	0
Srednjobosanski	1	0	99	3	1	0	0	12	0	1	0
Hercegovačko-neretvanski	2	0	108	4	1	3	1	5	0	1	0
Zapadnohercegovački	0	0	58	1	2	2	0	3	0	0	0
Sarajevo	4	1	275	12	3	0	6	53	1	2	1
Kanton 10	0	0	31	0	1	0	0	1	0	1	0
Federacija BiH	17	1	986	35	17	17	9	139	1	9	1
%	1%	0%	80%	3%	1%	1%	1%	11%	0%	1%	0%

DNO–Društvo sa neograničenom solidarnom odgovornošću

KD– Komanditno društvo

DOO– Društvo sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.)

DD– Dioničarsko društvo (d.d.)

JU– Javna Ustanova (JU)

JP– Javno preduzeće (JP)

UG - Udruženje građana

Obrt – Obrt

Zad – Zadruga

PZU – Privatna zdravstvena ustanova

Bank – Banka

Prema veličini, od 1.232 poslodavca obuhvaćena anketiranjem, najviše je malih i mikro firmi 81,41% koje zapošljavaju do 50 radnika, zatim slijede firme srednje veličine 13,39% dok je velikih poslodavaca, koji zapošljavaju preko 250 radnika 5,19%, duplo više u odnosu na prethodno istraživanje.

Ovaj omjer poslodavaca po veličini odgovara omjeru poslodavaca po veličini iz master uzorka.

Tabela 11: Uzorak prema veličini anketiranih poslodavaca			
Kanton	Mikro i male firme –do 50 radnika	Srednje firme – od 50 do 250 radnika	Velike firme – preko 250 radnika
Unsko-sanski	81	12	1
Posavski	22	4	2
Tuzlanski	179	26	8
Zeničko-dobojski	143	27	11
Bosansko-podrinjski	12	0	4
Srednjobosanski	87	19	11
Hercegovačko-neretvanski	97	22	6
Zapadnohercegovački	52	10	4
Sarajevo	302	39	17
Kanton 10	28	6	0
Federacija BiH	1.003	165	64
%	81%	13%	5%

Posmatrajući anketirane poslodavce prema trajanju njihovog postojanja najviše je anketirano firmi koje posluju više od 20 godina. Takvih je 42%, a slijede poslodavci koji posluju između 11 i 20 godina kojih je 32% Među anketiranim poslodavcima je i 4% firmi koje djeluju kraće od 3 godine.

Prosječna starost anketiranog poslodavca je 19 godina.

Tabela 12: Dužina postojanja anketiranih poslodavaca					
Kanton	Firme mlađe od 3 godine	4-5 godina	6-10 godina	11-20 godina	Firme starije od 20 godina
Unsko-sanski	10	5	12	32	35
Posavski	0	1	2	13	12
Tuzlanski	9	15	25	60	104
Zeničko-dobojski	10	14	23	66	68
Bosansko-podrinjski	0	1	0	10	5
Srednjobosanski	5	6	14	39	53
Hercegovačko-neretvanski	2	7	15	34	67
Zapadnohercegovački	2	4	6	18	36
Sarajevo	11	31	83	117	116
Kanton 10	1	3	3	11	16
Federacija BiH	50	87	183	400	512
%	4%	7%	15%	32%	42%

Poslodavci su u momentu provođenja ispitivanja zapošljavali odnosno imali angažiranih 75.100 radnika, što je činilo 14,4% od ukupnog broja zaposlenih u Federaciji BiH na dan 31.12.2020. godine (520.493). Od toga je 54 % bilo muškaraca, a 46 % žena.

Najviše radnika je bilo kod poslodavaca iz Kantona Sarajevo – 8.773, a zatim u Tuzlanskom kantonu – 6.010. i Zeničko-dobojskom kantonu - 5.645.

Tabela 13: Pregled broja radnika prilikom anketiranja prema vrsti ugovora o radu								
Kanton	Ugovor na neodređeno vrijeme	Ugovor na određeno vrijeme i	Pripravnici	Stručno osposobljavanje	Privremeni i povremeni poslovi	Ugovor o djelu	Ukupno zaposlenih/radno angažiranih	Od toga starijih od 60 godina
Unsko-sanski	1.771	641	3	11	2	6	2.434	1
Posavski	915	468	0	0	0	2	1.385	32
Tuzlanski	12.505	3.713	10	31	0	26	16.285	319
Zeničko-dobojski	7.657	3.828	24	22	1	33	11.565	374
Bosansko-podrinjski	1.763	737	53	1	0	31	2.585	53
Srednjobosanski	7.430	3.692	2	12	0	1	11.137	121
Hercegovačko-neretvanski	5.382	1.241	26	3	1	9	6.662	254
Zapadnohercegovački	3.045	805	2	0	25	21	3.898	91
Sarajevo	11.992	6.183	37	38	31	38	18.319	585
Kanton 10	593	237	0	0	0	0	830	22
Federacija BiH	53.053	21.545	157	118	60	167	75.100	1.852
%	70,40%	28,59%	0,21%	0,16%	0,08%	0,22%	100,00%	2,46%

Od ukupno 75.100 zaposlenih 333 poslodavaca (27% anketiranih) su izjavila da imaju 1.852 radnika starija od 60 godina ili 2,4% od ukupno zaposlenih kod svih anketiranih poslodavaca, a čija će radna mjesta u periodu do pet (5) godina biti oslobođena.

Prema vrsti ugovora o radu kod anketiranih poslodavaca, najviše zaposlenih je imalo zaključen ugovor na neodređeno vrijeme 53.053 (70%) od čega je 60% muškaraca a 40% žena, dok je 21.545 (29%) osoba imala ugovor na određeno vrijeme i to 57% muškaraca i 43% žena.

Svega 157 pripravnika je bilo angažirano, a 167 osoba je imalo zaključen ugovor o djelu sa anketiranim poslodavcima.

4. TREND OVI POSLOVANJA I PROMJENE U BROJU RADNIKA U 2020. GODINI

4.1. Obim poslovanja i finansijski efekti poslovanja u 2020. godini

Ukupno 1.210 poslodavaca ili 98% anketiranih poslodavaca je odgovorilo na pitanje o obimu poslovanja u 2020. godini.

Rast u proizvodnji, prodaji i uslugama imalo je 26% poslodavaca iz uzorka što je za čak 37% manje u odnosu na istraživanje iz prethodne godine. Stagnaciju obima poslovanja bilježi 32%, dok opadanje bilježi 43% poslodavaca što predstavlja povećanje za 35% u odnosu na istraživanje iz prethodne godine.

Na nivou kantona, čak 79% poslodavaca iz Kantonu 10 se izjasnilo da je imalo opadanje obima poslovanja, a slijede Hercegovačko-neretvanski i Zapadnohercegovački kanton sa 52% poslodavaca. Kad je u pitanju rast obima poslovanja, najbolji rezultat je zabilježen u Unsko-sanskom i Zeničko-dobojskom kantonu gdje se tek 34% odnosno 33% poslodavaca izjasnilo da bilježi rast obima poslovanja u 2020. godini.

Tabela 14: Ocjena obima poslovanja (proizvodnja, prodaja, usluge) u 2020. godini							
Kanton	Ukupno	Opadanje	%	Rast	%	Stagnacija	%
Unsko-sanski	93	29	31%	32	34%	32	34%
Posavski	28	14	50%	7	25%	7	25%
Tuzlanski	211	76	36%	57	27%	78	37%
Zeničko-dobojski	178	65	37%	58	33%	55	31%
Bosansko-podrinjski	16	7	44%	5	31%	4	25%
Srednjobosanski	117	40	34%	32	27%	45	38%
Hercegovačko-neretvanski	125	65	52%	25	20%	35	28%
Zapadnohercegovački	66	34	52%	13	20%	19	29%
Sarajevo	342	159	46%	80	23%	103	30%
Kanton 10	34	27	79%	3	9%	4	12%
Federacija BiH	1.210	516	43%	312	26%	382	32%

Kada je u pitanju ocjena finansijskih efekata poslovanja u 2020. godini, na nivou Federacije BiH, većina poslodavaca (43%) je navela da je imala opadanje što predstavlja povećanje za 34% u odnosu na prethodnu godinu i korespondira s podacima iz obima poslovanja, a što sve ukazuje na pogoršanje i destabilizaciju privrednih prilika velikih srazmjera. Rast finansijskih efekata je imalo tek 24% poslodavaca, što predstavlja pad za 39%.

Na ovo pitanje je odgovorilo 1.207 poslodavaca ili 98% uzorka.

Tabela 15: Ocjena finansijskih efekata poslovanja u 2020. godini							
Kanton	Ukupno	Opadanje	%	Rast	%	Stagnacija	%
Unsko-sanski	93	30	32%	29	31%	34	0,37
Posavski	28	14	50%	7	25%	7	0,25
Tuzlanski	211	78	37%	53	25%	80	0,38
Zeničko-dobojski	177	68	38%	53	30%	56	0,32
Bosansko-podrinjski	16	7	44%	6	38%	3	0,19
Srednjobosanski	116	38	33%	30	26%	48	0,41
Hercegovačko-neretvanski	125	65	52%	25	20%	35	0,28
Zapadnohercegovački	65	32	49%	9	14%	24	0,37
Sarajevo	342	156	46%	72	21%	114	0,33
Kanton 10	34	27	79%	3	9%	4	0,12
Federacija BiH	1.207	515	43%	287	24%	405	34%

Na nivou kantona, čak 79% poslodavaca u Kantonu 10 se izjasnilo da bilježi opadanje finansijskih efekata u 2020. godini. Tek 38% poslodavaca u Bosansko-podrinjskom kantonu, kao najveći udio anketiranih na nivou kantona, izjasnilo se da je imalo rast finansijskih efekata.

4.2. Promjene u broju radnika u 2020. godine

U 2020. godini poslodavci su naveli 10.134 promjene u vezi sa brojem radnika, od čega se najviše promjena odnosi na prekid ugovora o radu (60%), te na zapošljavanje radnika (40%), što je obrnuto proporcionalno podacima iz prethodne godine.

Tabela 16: Promjene u broju radnika u 2020. godini												
Kanton	Zapo- sleni	Žena	Prestanak ugovora o radu								Uku- pno pro- mjena	Uku- pno žena
			Otpu- šteni	Žena	Penzio- nisani	Žena	Ostalo	Žena	Ukupno – prekid ugovora o radu	Žena		
Unsko-sanski	284	119	262	156	12	3	4	0	278	159	562	278
Posavski	129	78	208	152	0	0	0	0	208	152	337	230
Tuzlanski	473	257	771	436	34	13	13	0	818	449	1291	706
Zeničko-dobojski	355	215	502	249	16	7	14	5	532	261	887	476
Bosansko-podrinjski	126	77	262	96	6	1	0	0	268	97	394	174
Srednjobosanski	848	401	1095	572	29	18	383	259	1507	849	2355	1250
Hercegovačko- neretvanski	516	108	605	178	28	10	5	0	638	188	1154	296
Zapadnohercegovački	120	13	222	35	1	0	2	0	225	35	345	48
Sarajevo	1195	511	1470	548	67	14	3	0	1540	562	2735	1073
Kanton 10	30	8	34	7	1	0	9	7	44	14	74	22
Federacija BiH	4.076	1.787	5.431	2.429	194	66	433	271	6.058	2.766	10.134	4.553
% od ukupnog broja promjena	40%	39%	54%	53%	2%	1%	4%	6%	278	159	100%	45%

Negativan omjer između broja ukupno zaposlenih i ukupnog broja radnika s kojima su poslodavci raskinuli ugovor o radu u 2020. godini zabilježen je u skoro svim kantonima. Jedini izuzetak s minimalnim pozitivnim omjerom je zabilježen u Unsko-sanskom kantonu.

Za skoro 2.000 je više prekinutih radnih odnosa u odnosu na zapošljavanje radnika, što je nezabilježeno u dosadašnjem višegodišnjem istraživanju ovakvog tipa a što ukazuje na razmjer problema u privredi i na tržištu rada uzrokovanom pandemijom COVID-19.

Tabela 17: Promjene u broju radnika u 2020. godini						
Kanton	Zapo- sleni	Žena	Prekinut ugovor o radu	Žena	Razlika (zaposleni – prekinut ugovor o radu) - ukupno	Žena
Unsko-sanski	284	119	278	159	6	-40
Posavski	129	78	208	152	-79	-74
Tuzlanski	473	257	818	449	-345	-192
Zeničko-dobojski	355	215	532	261	-177	-46
Bosansko-podrinjski	126	77	268	97	-142	-20
Srednjobosanski	848	401	1507	849	-659	-448
Hercegovačko-neretvanski	516	108	638	188	-122	-80
Zapadnohercegovački	120	13	225	35	-105	-22
Sarajevo	1195	511	1540	562	-345	-51
Kanton 10	30	8	44	14	-14	-6
Federacija BiH	4.076	1.787	6.058	2766	-1.982	-979
%	40%	39%	60%	61%	-	-

Također, 10% poslodavaca je izjavilo da imaju saznanje da su radnici kojima je raskinut ugovor o radu u 2020. godini, napustio Bosnu i Hercegovinu. Najviše u Kantonu Sarajevo (26) i Zeničko-dobojskom kantonu (24).

Tabela 18: Saznanje poslodavaca da li su radnici po prekidu ugovora o radu napustili BiH				
Kanton	Da	Ne	Ne znam	Ukupno
Unsko-sanski	11	45	38	94
Posavski	9	9	10	28
Tuzlanski	18	99	96	213
Zeničko-dobojski	24	71	86	181
Bosansko-podrinjski	2	9	5	16
Srednjobosanski	14	58	45	117
Hercegovačko-neretvanski	9	59	57	125
Zapadnohercegovački	9	25	32	66
Sarajevo	26	124	208	358
Kanton 10	7	15	12	34
Federacija BiH	129	514	589	1.232
%	10%	42%	48%	100%

Po proglašenju prestanka prirodne nesreće 30.06.2020. godine i blažoj stabilizaciji prilika, tokom ljetne sezone, dio poslodavaca je ponovo angažirao radnika koje je je prethodno zbog pandemije COVID-19 i pogoršanja privrednih prilika otpustio.

Svega 10% poslodavaca je izjavilo da je prethodno otpuštene radnike vratilo u radni odnos.

Tabela 19: Broj poslodavaca koji su vratili prethodno otpuštene radnike na posao				
Kanton	Da	Ne	Bez izjašnjenja	Ukupno
Unsko-sanski	11	45	38	94
Posavski	4	14	10	28
Tuzlanski	24	92	97	213
Zeničko-dobojski	25	72	84	181
Bosansko-podrinjski	2	9	5	16
Srednjobosanski	17	55	45	117
Hercegovačko-neretvanski	6	59	60	125
Zapadnohercegovački	8	26	32	66
Sarajevo	28	113	217	358
Kanton 10	1	20	13	34
Federacija BiH	126	505	601	1.232
%	10%	41%	49%	100%

Imajući u vidu platu kao jedan od bitnih motivirajućih faktora na tržištu rada, uzrok napuštanja ili prihvatanja određenih poslova, ali i kao faktor koji je među prvim na koji se utiče u kriznim situacijama, u okviru upitnika poslodavci su odgovarali i na pitanje vezano za rast plata u 2020. godini.

Tako su na ovo pitanje odgovorila 1.173 poslodavca ili 95% anketiranih. Od toga 24% je izjavilo da je imalo rast plaća od čega uglavnom rast od 10% u odnosu na prethodnu godinu, a 76% poslodavaca nije bilježilo rast plaća.

Tabela 20: Rast plata u 2020. godini						
Kanton	DA	do 10%	do 20%	više od 20%	NE	Ukupno
Unsko-sanski	17	13	3	1	0	17
Posavski	14	9	2	2	77	91
Tuzlanski	44	43	1	0	14	58
Zeničko-dobojski	49	45	4	0	164	213
Bosansko-podrinjski	5	4	1	0	128	133
Srednjobosanski	31	24	2	4	11	42
Hercegovačko-neretvanski	24	21	2	0	85	109
Zapadnohercegovački	16	13	3	0	101	117
Sarajevo	78	62	13	1	49	127
Kanton 10	8	7	1	0	258	266
Federacija BiH	286	241	32	8	887	1.173
%	24%	21%	3%	1%	76%	100%

Posmatrajući po djelatnostima, rast plata u 2020. godini u najvećem omjeru (33%) je zabilježen u djelatnosti C - Prerađivačka industrija, te u djelatnosti G- Trgovina (23%).

Tabela 21: Broj poslodavaca s rastom plata u 2020. godini po djelatnostima															
Kanton	B	C	D	E	F	G	H	I	J	L	M	N	R	S	Ukupno
Unsko-sanski	0	7	0	0	0	2	1	2	2	0	2	1	0	0	17
Posavski	0	7	0	0	0	5	0	2	0	0	0	0	0	0	14
Tuzlanski	1	15	0	2	7	10	1	1	1	0	3	0	1	2	44
Zeničko-dobojski	0	18	1	0	6	7	4	2	1	1	7	1	0	1	49
Bosansko-podrinjski	0	3	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	5
Srednjobosanski	1	14	0	1	4	7	0	3	0	0	0	1	0	0	31
Hercegovačko-neretvanski	1	9	0	0	2	7	1	0	3	0	0	0	0	1	24
Zapadnohercegovački	0	5	0	1	3	4	0	1	0	0	2	0	0	0	16
Sarajevo	0	14	0	0	11	21	3	1	9	1	12	3	0	3	78
Kanton 10	0	3	0	0	1	2	1	0	0	0	1	0	0	0	8
Federacija BiH	3	95	1	4	34	66	11	13	16	2	27	6	1	7	286
%	1%	33%	0%	1%	12%	23%	4%	5%	6%	1%	9%	2%	0%	2%	100%

B – Rudarstvo

C – Prerađivačka industrija

D – Proizvodnja i opskrba električnom energijom

E – Opskrba vodom

F – Građevinarstvo

G – Trgovina

H – Saobraćaj, skladištenje

I – Ugostiteljstvo

J – Informacije i komunikacije

L – Poslovanje nekretninama

M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti

N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti

R – Umjetnost, zabava i rekreacija

S – Ostale uslužne djelatnosti

Prema veličini firme, u odnosu broj poslodavaca s iskazanim rastom plate, ovaj pokazatelj bilježi uglavnom rast kod mikro i malih firmi (74%), ali u odnosu na ukupan broj ankeiranih firmi ove veličine svega 21% je iskazalo povećanje plate, dok je 38% takvih među velikim firmama.

Tabela 22. Broj poslodavaca s rastom plata u 2020. godini prema veličini firme			
Kanton	Mikro i male firme –do 50 radnika	Srednje firme – od 50 do 250 radnika	Velike firme – preko 250 radnika
Unsko-sanski	14	2	1
Posavski	9	4	1
Tuzlanski	33	7	4
Zeničko-dobojski	34	11	4
Bosansko-podrinjski	4	0	1
Srednjobosanski	16	10	5
Hercegovačko-neretvanski	20	4	0
Zapadnohercegovački	9	4	3
Sarajevo	66	7	5
Kanton 10	6	2	0
Federacija BiH	211	51	24
%	74%	18%	8%

4.3. (Ne)zadovoljstvo kvalitetom znanja i vještina radnika

Nešto više od 15% poslodavaca se izjasnilo da nije zadovoljno kvalitetom kvalifikacija, znanja i vještina svojih radnika.

Tabela 23: Zadovoljstvo kvalitetom kvalifikacija, znanja i vještina radnika sa kojima su poslodavci imali priliku saradivati

Kanton	DA	NE
Unsko-sanski	79	14
Posavski	21	7
Tuzlanski	194	15
Zeničko-dobojski	150	28
Bosansko-podrinjski	13	3
Srednjobosanski	87	27
Hercegovačko-neretvanski	109	15
Zapadnohercegovački	60	5
Sarajevo	277	62
Kanton 10	27	6
Federacija BiH	1.017	182
%	85%	15%

Kao razlog nezadovoljstva kvalitetom kvalifikacija, znanja i vještina kandidata za radna mjesta, poslodavci posebno ističu nedostatak praktičnog rada tokom obrazovanja (31%), kao i to da stečene kvalifikacije kandidata ne odgovaraju potrebama poslodavaca (23%).

Tabela 24: Razlozi nezadovoljstva kvalitetom kvalifikacija, znanja i vještina radnika

Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8
Unsko-sanski	7	11	5	1	3	6	5	0
Posavski	5	6	2	0	0	0	0	0
Tuzlanski	7	13	4	0	2	8	3	1
Zeničko-dobojski	14	23	10	3	3	8	3	3
Bosansko-podrinjski	1	2	1	0	1	0	0	0
Srednjobosanski	19	23	10	3	2	7	8	0
Hercegovačko-neretvanski	5	10	4	1	3	2	4	2
Zapadnohercegovački	4	3	0	0	0	0	0	1
Sarajevo	32	36	10	3	3	7	12	28
Kanton 10	4	6	2	3	4	4	0	0
Federacija BiH	98	133	48	14	21	42	35	35
%	23%	31%	11%	3%	5%	10%	8%	8%

- O1 Stečene kvalifikacije ne odgovaraju potrebama
- O2 Nedostatak praktičnog rada tokom obrazovanja
- O3 Nedostatak opšteg znanja
- O4 Nedostatak IT vještina

- O5 Neostatak poznavanja stranih jezika
- O6 Neostatak organizacijskih vještina
- O7 Nedostatak socijalnih vještina
- O8 Ostalo

Poslodavci također ističu nedostatak motivacije, inicijative i radnih navika, te nezainteresiranost za daljom edukacijom kod radnika.

4.4. Reakcija na krizu uzrokovanu pandemijom COVID-19

Kao odgovor na krizu uzrokovanu pandemijom COVID-19, kroz mogućnost višestrukog izbora ponuđenih opcija, poslodavci su naveli da su u najvećoj mjeri primjenjivali skraćivanje radnog vremena (21%).

Za uvođenje rada u smjenama opredijelilo se 16% poslodavaca. Značajan je udio i onih koji su izjavili da nisu poduzimali nikakve mjere (15%).

Čak 12% je navelo da su imali privremeni prekid poslovanja, a 1% da će potpuno prekinuti s radom

Tabela 25: Pregled mjera kao odgovor na krizu uzrokovanu pandemijom COVID.19											
Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	O10	O11
Unsko-sanski	37	10	20	7	13	3	11	16	1	18	2
Posavski	14	4	10	1	4	1	1	3	1	6	0
Tuzlanski	40	10	30	10	25	4	12	34	1	95	10
Zeničko-dobojski	71	32	42	8	22	17	8	28	3	46	18
Bosansko-podrinjski	6	4	3	1	3	0	2	3	0	6	1
Srednjobosanski	36	6	27	11	9	8	8	15	1	28	10
Hercegovačko-neretvanski	53	26	50	11	17	6	1	36	1	14	7
Zapadnohercegovački	35	16	15	11	9	4	5	20	3	6	4
Sarajevo	99	105	92	25	37	20	8	61	4	60	51
Kanton 10	16	7	20	2	6	3	3	9	0	4	4
Federacija BiH	407	220	309	87	145	66	59	225	15	283	107
%	21%	11%	16%	5%	8%	3%	3%	12%	1%	15%	6%

O1 Skraćivanje radnog vremena
O2 Prelazak na rad od kuće
O3 Uvođenje rada u smjenama
O4 Smanjenje plaće
O5 Opuštanje radnika

O6 Unapređenje on-line prodaje
O7 Odgađanje otplate dugova
O8 Privremeni prekid poslovanja
O9 Potpuni prekid poslovanja
O10 Bez poduzimanja mjera
O11 Drugo

Kao druge mjere poslodavci su između ostalog istakli:

- formiranje COVID timova ili kriznog štaba;
- omogućavanje rada uz primjenu fizičke distance (razmještaj u poslovnom prostoru),
- korištenje dezinfekcijskih sredstava i nošenje maski;
- redovno testiranje radnika na Sars Cov 2;
- slanje radnika na godišnji odmor;
- uvođenje sastanaka putem internet platformi;
- korištenje kreditnih sredstava Razvojne banke i dr;

Prema rezultatima ankete, 25% anketiranih poslodavaca je koristilo mjere aktivne politike zapošljavanja u 2020. godini a koje su realizirali Federalni zavod za zapošljavanje i kantonalne službe za zapošljavanje.

4.5. Korištenje mjera aktivne politike zapošljavanja

Od ukupno 1.232. anketirana poslodavac 250 (20%) je koristilo mjere aktivne politike uzapošljavanja i to najviše poticaj po osnovu mjere Prilika za sve 2020 (30%), zatim mjeru Služba u saradnji s poslodavcima 2020 (22%), te Prvo radno iskustvo 2020 namijenjenu mladim osobama bez radnog iskustva (13%), te mjeru Zapošljavanje žena 2020 (9%).

Tabela 26: Pregled mjera/programa koje su poslodavci koristili u 2020. godini

Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	O10	O11	O12	Ukupno
Unsko-sanski	0	8	1	0	1	2	1	1	0	2	1	0	17
Posavski	0	7	0	0	0	1	1	1	0	2	0	0	12
Tuzlanski	4	11	3	0	0	2	1	2	1	3	0	2	29
Zeničko-dobojski	6	18	3	0	0	5	3	6	0	15	0	5	61
Bosansko-podrinjski	1	2	3	0	0	0	0	0	0	7	0	1	14
Srednjobosanski	1	7	5	0	0	6	1	2	0	7	0	2	31
Hercegovačko-neretvanski	6	3	1	1	0	0	1	1	2	8	0	1	24
Zapadnohercegovački	3	6	0	1	0	2	3	0	0	6	0	0	21
Sarajevo	17	29	0	1	1	9	2	4	0	3	0	10	76
Kanton 10	1	2	2	0	0	1	3	0	0	14	0	0	23
Federacija BiH	39	93	18	3	2	28	16	17	3	67	1	21	308
%	13%	30%	6%	1%	1%	9%	5%	6%	1%	22%	0%	7%	100%

O1 Prvo radno iskustvo 2020

O2 Prilika za sve 2020

O3 Periodično zapošljavanje 2020

O4 Doprinos 500 2020

O5 Javni radovi 2020

O6 Zapošljavanje žena 2020

O7 Nova prilika 2020

O8 Tražim poslodavca 2020

O9 Zapošljavanje demobilisanih boraca

O10 Služba u saradnji s poslodavcima 2020

O11 Obuka i rad

O12 Ostalo

Na osnovu navedenih mjera, poslodavci su u 2020. godini zaposlili 807 osoba, od čega je 32% zaposleno na osnovu mjere Prilika za sve 2020. Zatim slijede mjere: Služba u saradnji s poslodavcima 2020 (21%), Prvo radno iskustvo 2020 (12%) i Periodično zapošljavanje 2020 (10%).

Tabela 27: Pregled broja osoba zaposlenih putem mjera/programa koje su poslodavci koristili u 2020. godini

Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	O10	O11	O12	Ukupno
Unsko-sanski	0	5	1	0	3	1	1	0	0	6	0	0	17
Posavski	0	14	0	0	0	5	0	5	0	13	0	0	37
Tuzlanski	2	69	22	0	0	2	0	5	1	7	0	2	110
Zeničko-dobojski	18	51	4	0	0	30	8	11	0	34	0	14	170
Bosansko-podrinjski	2	6	22	0	0	0	0	0	0	31	0	1	62
Srednjobosanski	0	49	16	0	0	6	1	5	0	17	0	2	96
Hercegovačko-neretvanski	16	8	3	0	0	0	20	1	17	8	0	8	81
Zapadnohercegovački	3	16	0	2	0	3	3	0	0	12	0	0	39
Sarajevo	51	35	0	1	8	16	4	5	0	6	0	10	136
Kanton 10	1	2	12	0	0	1	5	0	0	38	0	0	59
Federacija BiH	93	255	80	3	11	64	42	32	18	172	0	37	807
%	12%	32%	10%	0%	1%	8%	5%	4%	2%	21%	0%	5%	100%

O1 Prvo radno iskustvo 2020

O2 Prilika za sve 2020

O3 Periodično zapošljavanje 2020

O4 Doprinos 500 2020

O5 Javni radovi 2020

O6 Zapošljavanje žena 2020

O7 Nova prilika 2020

O8 Tražim poslodavca 2020

O9 Zapošljavanje demobilisanih boraca

O10 Služba u saradnji s poslodavcima 2020

O11 Obuka i rad

O12 Ostalo

U okviru istraživanja 250 poslodavaca ili 20% od ukupno anketiranih je učestvovalo u realizaciji mjera aktivne politike zapošljavanja, te su ocjenama u rasponu od 1 (potpuno nezadovoljan) do 5

(potpuno zadovoljan) ocijenivali pojedine aspekte učešća poslodavaca u navedenim mjerama. Generalna ocjena zadovoljstva programima/mjerama je 4,53 što se može smatrati prilično dobro ocjenom u posmatranom vremenskom kontekstu.

Tabela 28: Prosječna ocjena pojedinih aspekata mjera aktivnih politika zapošljavanja						
Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6
Unsko-sanski	4,53	4,87	4,67	4,87	4,33	4,53
Posavski	4,89	4,78	4,78	5,00	4,67	4,89
Tuzlanski	4,31	4,42	4,32	4,19	3,80	4,20
Zeničko-dobojski	3,76	4,14	3,65	4,08	3,39	3,92
Bosansko-podrinjski	4,92	4,92	4,92	5,00	4,92	4,92
Srednjobosanski	4,17	4,04	3,96	4,18	3,92	4,17
Hercegovačko-neretvanski	4,11	4,50	4,39	4,65	4,59	4,41
Zapadnohercegovački	3,63	4,13	4,13	4,00	3,56	3,94
Sarajevo	4,39	4,46	4,12	4,15	4,12	4,24
Kanton 10	4,63	3,81	3,69	4,50	3,88	3,94
Federacija BiH	4,33	4,41	4,26	4,46	4,12	4,32

O1 Postupak prijave

O2 Trajanje perioda sufinansiranja zapošljavanja

O3 Visina subvencije

O4 Način pravdanja sredstava

O5 Izvršavanje ugovorenih obaveza - od FZZ/Službe

O6 Generalna ocjena zadovoljstva programom/mjerama

Od ukupno 250 poslodavaca koji su učestvovali u realizaciji mjera aktivne politike zapošljavanja 79% je dalo generalnu ocjenu zadovoljstva navedenim mjerama 4 (zadovoljan) ili 5 (potpuno zadovoljan).

Tabela 29: Učešće poslodavaca koji su pojedine aspekte mjera aktivne politike zapošljavanja ocijenili sa 4 (zadovoljan) i 5 (potpuno zadovoljan)						
Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6
Unsko-sanski	93%	100%	93%	100%	80%	93%
Posavski	100%	89%	100%	100%	89%	100%
Tuzlanski	88%	96%	92%	85%	73%	85%
Zeničko-dobojski	66%	82%	60%	74%	54%	68%
Bosansko-podrinjski	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Srednjobosanski	67%	67%	59%	70%	74%	70%
Hercegovačko-neretvanski	79%	89%	79%	89%	79%	74%
Zapadnohercegovački	69%	81%	75%	75%	63%	81%
Sarajevo	88%	90%	80%	75%	71%	81%
Kanton 10	94%	65%	65%	88%	59%	71%
Federacija BiH	81%	85%	76%	81%	70%	79%

O1 Postupak prijave

O2 Trajanje perioda sufinansiranja zapošljavanja

O3 Visina subvencije

O4 Način pravdanja sredstava

O5 Izvršavanje ugovorenih obaveza - od FZZ/Službe

O6 Generalna ocjena zadovoljstva programom/mjerama

Također, od onih koji nisu učestvovali u realizaciji mjera/programa aktivne politike zapošljavanja 42% odgovora se odnosi na to da poslodavci nisu razmatrali opciju da koriste mjere APZ, dok čak 27% nije uspio da se prijavi za učešće u mjerama iz tehničkih razloga.

Tabela 30: Osnovni razlozi nekorištenja mjera aktivnih politika zapošljavanja					
Kanton	O1	O2	O3	O4	Ukupno
Unsko-sanski	4	37	19	17	77
Posavski	0	8	10	1	19
Tuzlanski	15	84	59	9	167
Zeničko-dobojski	14	70	29	28	141
Bosansko-podrinjski	0	0	0	4	4
Srednjobosanski	17	38	22	17	94
Hercegovačko-neretvanski	4	32	63	5	104
Zapadnohercegovački	3	30	7	8	48
Sarajevo	51	99	46	95	291
Kanton 10	0	6	4	3	13
Federacija BiH	108	404	259	187	958
% od ukupno anketiranih	11%	42%	27%	20%	100%

O1 Nismo imali informaciju o programima APZ

O3 Nismo uspjeli da apliciramo iz tehničkih razloga

O2 Nismo razmišljali o korištenju mjera APZ

O4 Ostalo

Pod opcijom ostalo poslodavci su uglavnom navodili:

- da nisu imali potreba za zapošljavanjem radnika;
- neizvjesnost i odustanak od poticaja zbog posljedica pandemije COVID-19;
- nedostupnost javnih poziva u trenutku kada su imali potrebe za radnicima;
- da nemaju potrebe za poticajem;
- neispunjavanje uslova i dr.

5. TRENUTNI NEDOSTATAK RADNIKA I POTREBE ZA OBUKOM

Prilikom anketiranja poslodavci 301 poslodavac (24% anketiranih) se izjasnio da u momentu anketiranja ima nedostatak radnika određenog profila, tj. probleme u zapošljavanju radnik

Kanton	Broj anketiranih poslodavaca	Broj oslodavaca sa iskazanim potrebama u trenutku anketiranja	% u odnosu na ukupan broj anketiranih u FBiH	% u odnosu na ukupan broj anketiranih u kantonu
Unsko-sanski	94	22	7%	23%
Posavski	28	10	3%	36%
Tuzlanski	213	52	17%	24%
Zeničko-dobojski	181	48	16%	27%
Bosansko-podrinjski	16	3	1%	19%
Srednjobosanski	117	27	9%	23%
Hercegovačko-neretvanski	125	25	8%	20%
Zapadnohercegovački	66	11	4%	17%
Sarajevo	358	86	29%	24%
Kanton 10	34	17	6%	50%
Federacija BiH	1.232	301	24%	

I pored velikog broja evidentiranih nezaposlenih osoba različitih kvalifikacija, poslodavci još uvijek ističu određene probleme prilikom pronalaska novih radnika. U ovom poglavlju su prikazani odgovori koji se odnose na razloge koji otežavaju poslodavcima pronalazak adekvatnih radnika.

Radilo se o pitanju sa skalom od 1 (potpuno se ne slažem) do 5 (potpuno se slažem) i višestrukim izborom ponuđenih odgovora, koja su bila podijeljena u dvije kategorije:

- faktore koji se odnose na društvo
- faktore vezane za pojedinca.

Kanton	Faktori koji se odnose na društvo				Faktori koji se odnose na pojedinca						
	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	O10	O11
Unsko-sanski	3,07	3,88	3,59	2,57	3,67	3,85	3,41	2,53	2,31	1,54	1,92
Posavski	3,00	3,90	4,22	3,11	4,00	3,80	3,80	3,80	3,30	3,11	2,89
Tuzlanski	3,06	3,43	3,29	2,86	3,66	3,73	3,61	3,34	2,82	2,32	2,52
Zeničko-dobojski	3,21	3,44	3,15	2,59	3,42	3,54	3,42	3,21	2,74	2,69	2,39
Bosansko-podrinjski	2,33	2,33	3,67	2,33	3,67	3,00	2,33	2,33	2,33	3,00	2,33
Srednjobosanski	3,83	4,15	4,08	3,50	4,59	4,27	4,31	4,21	2,80	2,50	2,67
Hercegovačko-neretvanski	2,60	3,55	3,33	2,00	3,80	4,00	4,00	3,06	2,46	2,80	2,88
Zapadnohercegovački	2,29	3,00	2,88	2,43	4,36	4,60	4,70	3,75	2,29	2,57	1,71
Sarajevo	2,89	3,47	3,57	2,77	3,71	3,80	3,65	3,29	2,70	2,59	2,37
Kanton 10	3,50	4,50	3,88	2,47	4,56	4,44	4,44	3,13	2,75	2,38	1,63
Federacija BiH	2,98	3,56	3,56	2,66	3,94	3,90	3,77	3,27	2,65	2,55	2,33

O1 – Nedostatak podsticajnih sredstava

O2 – Poreska politika (visoka izdavanja)

O3 – Opći ekonomski-privredni uslovi

O4 – Nedovoljno obavješćavanje o radnoj snazi

O5 – Nedostatak kadra sa traženim zanimanjem

O6 – Nedostatak kadra sa znanjem i vještinama potrebnim za radno mjesto

O7 – Nedostatak kadra odgovarajućeg radnog iskustva

O8 – Nezainteresiranost pojedinca za rad na konkretnom radnom mjestu

O9 – Nezadovoljstvo kandidata ponudom visinom plaće

O10 – Nezadovoljstvo kandidata radnim vremenom i uslovima rada

O11 – Udaljenost radnog mjesta od mjesta prebivališta kandidata

Kada je riječ o društvenim faktorima, kao značajan razlog koji utiče na nedostatak radnika poslodavci najviše ističu visoka izdvajanja za poreze i doprinose i opće ekonomske uslove sa prosječnom ocjenom 3,56, što je za 0,51 više u odnosu na prethodnu godinu.

A kada je riječ o faktorima koji se odnose na pojedinca, najveći broj poslodavaca kao razlog nedostatka radnika navodi nedostatak kadra sa traženim zanimanjem sa prosječnom ocjenom ocjenom 3,94 i nedostatak kadra sa znanjem i vještinama potrebnim za radno mjesto s ocjenom 3,90 što je povećanje za 0,36 u odnosu na prethodnu godinu i što ukazuje na kontinuirani hronični problem neusklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada.

Pored navedenog, kao ograničavajuće faktore koji se odnose na pojedinca, poslodavci ističu: nedostatak potrebnog radnog iskustva (3,77- povećanje za 0,39 u odnosu na prethodnu godinu) i nezainteresiranost pojedinaca za rad na konkretnom radnom mjestu (3,27).

Poslodavci su najveće nezadovoljstvo u vezi kandidata za radna mjesta iskazali nedostatkom tehničkih- stručnih znanja i vještina, te nedostatak samoinicijativnosti i kreativnosti kandidata za radna mjesta.

Također, poslodavci ističu i nezadovoljstvo zbog nedostatka informatičkih, organizacijskih, analitičkih i vještina planiranja kod kandidat za radna mjesta.

Tabela 33: Razlozi nezadovoljstva kvalitetom kvalifikacija, stručnog znanja i vještina kandidata za radna mjesta								
Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8
Unsko-sanski	4,20	3,36	3,27	3,55	2,82	3,43	3,53	3,50
Posavski	3,70	2,50	3,00	2,00	3,00	3,50	3,00	-
Tuzlanski	3,31	2,30	2,64	2,65	2,71	2,74	3,00	2,50
Zeničko-dobojski	3,43	2,67	2,74	3,00	2,81	2,77	2,82	2,94
Bosansko-podrinjski	2,33	2,33	2,33	2,33	2,33	2,33	2,33	2,33
Srednjobosanski	4,19	3,50	3,70	3,22	3,56	3,33	4,00	1,67
Hercegovačko-neretvanski	3,81	3,29	3,09	3,40	3,45	3,31	3,22	-
Zapadnohercegovački	4,10	2,89	2,13	2,25	2,38	2,13	2,70	2,00
Sarajevo	3,41	2,79	2,41	2,55	2,61	2,65	2,89	2,33
Kanton 10	4,31	3,38	3,31	3,31	3,31	2,25	3,13	3,67
Federacija BiH	3,68	2,90	2,86	2,83	2,90	2,84	3,06	2,62

O1 – Nedostatak tehničkih-stručnih znanja i vještina

O2 – Nedostatak poznavanja rada na računaru i informatičkih vještina

O3 – Nedostatak poznavanja stranih jezika

O4 – Nedostatak znanja o upravljanju projektima

O5 – Nedostatak organizacijskih, analitičkih i planskih vještina

O6 - Nedostatak socijalnih vještina (komunikativnost, timski rad, pregovaranje, empatičnost)

O7 – Samoinicijativnost i kreativnost

O8 - Ostalo

6. PROCJENA POSLOVANJA U 2021.GODINI

6.1. Procjena obima poslovanja i finansijskih efekata poslovanja i procjena rasta plaća u 2021. godini

Ukupno 1.195 poslodavaca ili 97% anketiranih poslodavaca je odgovorilo na pitanje o procjeni obimu poslovanja u 2021. godini.

Rast u proizvodnji, prodaji i uslugama planira 57% poslodavaca iz uzorka, što ukazuje na optimizam tj. očekivanje i nadanje poslodavca da će ipak doći do poboljšanja poslovnog ambijenta. Stagnaciju obima poslovanja očekuje 31%, dok opadanje očekuje 12% poslodavaca.

Na nivou kantona, rast proizvodnje, prodaje i usluga se najviše očekuju poslodavci u Kanton 10 (79%) i Bosansko-podrinjskom kantonu (75% poslodavaca), te Zeničko-dobojskom i Srednjobosanskom kantonu (67%).

Tabela 34: Procjena obima poslovanja (proizvodnja, prodaja, usluge) u 2021. godini

Kanton	Ukupno	Opadanje	%	Rast	%	Stagnacija	%
Unsko-sanski	82	10	12%	52	63%	20	24%
Posavski	28	4	14%	13	46%	11	39%
Tuzlanski	211	20	9%	116	55%	75	36%
Zeničko-dobojski	177	18	10%	119	67%	40	23%
Bosansko-podrinjski	16	1	6%	12	75%	3	19%
Srednjobosanski	116	10	9%	78	67%	28	24%
Hercegovačko-neretvanski	125	32	26%	52	42%	41	33%
Zapadnohercegovački	66	8	12%	38	58%	20	30%
Sarajevo	340	35	10%	174	51%	131	39%
Kanton 10	34	2	6%	27	79%	5	15%
Federacija BiH	1.195	140	12%	681	57%	374	31%

Kada je u pitanju procjena finansijskih efekata poslovanja u 2021. godini, na nivou Federacije BiH, većina poslodavaca (56%) je navela rast, a stagnaciju 32% poslodavaca. Tek 12% poslodavaca očekuje opadanje finansijskih efekata u 2021. godini. %

Na pitanje je odgovorilo 1.196 poslodavaca ili 97% uzorka.

Tabela 35: Procjena finansijskih efekata poslovanja u 2021. godini

Kanton	Ukupno	Opadanje	%	Rast	%	Stagnacija	%
Unsko-sanski	82	9	11%	51	62%	22	27%
Posavski	28	4	14%	13	46%	11	39%
Tuzlanski	211	21	10%	115	55%	75	36%
Zeničko-dobojski	177	18	10%	117	66%	42	24%
Bosansko-podrinjski	16	1	6%	11	69%	4	25%
Srednjobosanski	117	10	9%	79	68%	28	24%
Hercegovačko-neretvanski	124	32	26%	50	40%	42	34%
Zapadnohercegovački	66	9	14%	37	56%	20	30%
Sarajevo	341	38	11%	171	50%	132	39%
Kanton 10	34	2	6%	27	79%	5	15%
Federacija BiH	1.196	144	12%	671	56%	381	32%

Na nivou kantona, rast finansijskih efekata poslovanja se najviše očekuje u Kanton 10 (79% poslodavaca) i Bosansko-podrinjskom kantonu (69% poslodavaca), te Srednjobosanskom (68%) i Zeničko-dobojskom kantonu (66%).

Imajući u vidu platu kao jedan od bitnih motivirajućih faktora na tržištu rada, uzrok napuštanja ili prihvatanja određenih poslova, ali i kao faktor koji je među prvim na koji se utiče u kriznim situacijama, u okviru upitnika poslodavci su odgovarali i na pitanje vezano za procjenu rasta plata u 2021. godini.

Tako su na ovo pitanje odgovorila 1.184 poslodavca ili 96% anketiranih. Od toga 43% je izjavilo da je procjenjuje rast plaća od čega uglavnom rast od 10% u odnosu na prethodnu godinu, a 57% poslodavaca ne očekuje rast plaća. Od ukupnog broja anketiranih po kantonu, 68% od anketiranih poslodavaca iz Kantona 10 je izjavilo da će povećati plaće u 2021. godini, zatim slijedi 57% anketiranih poslodavaca iz Posavskog i 53% od anketiranih poslodavaca iz Zeničko-dobojskog kantona.

Tabela 36: Procjenjeni rast plata u 2021. godini						
Kanton	DA	do 10%	do 20%	više od 20%	NE	Ukupno
Unsko-sanski	36	29	4	1	58	94
Posavski	16	13	2	1	12	28
Tuzlanski	90	87	3	0	120	210
Zeničko-dobojski	95	88	7	0	81	176
Bosansko-podrinjski	11	11	0	0	5	16
Srednjobosanski	55	45	9	1	60	115
Hercegovačko-neretvanski	36	31	4	0	88	124
Zapadnohercegovački	26	25	1	0	36	62
Sarajevo	125	106	16	1	200	325
Kanton 10	23	16	7	0	11	34
Federacija BiH	513	451	53	4	671	1.184
%	43%	38%	4%	0%	57%	100%

Posmatrajući po djelatnostima, rast plata u 2021. godini u najvećem omjeru planiran je u djelatnosti C - Prerađivačka industrija (32%), te u djelatnosti G- Trgovina (22%).

Tabela 37: Broj poslodavaca s iskazanom procjenom rastom plata u 2021. godini po djelatnostima																
Kanton	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	R	S	Ukupno
Unsko-sanski	2	11	0	0	1	8	1	6	2	0	0	4	0	1	0	36
Posavski	0	8	0	0	0	5	0	2	1	0	0	0	0	0	0	16
Tuzlanski	3	35	0	1	4	15	7	10	1	0	0	8	1	2	3	90
Zeničko-dobojski	0	30	1	2	13	19	10	5	2	0	0	10	1	0	2	95
Bosansko-podrinjski	0	6	0	0	1	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0	11
Srednjobosanski	1	26	0	1	5	10	3	7	0	0	0	0	1	1	0	55
Hercegovačko-neretvanski	1	12	0	0	4	8	3	2	3	0	0	0	2	0	1	36
Zapadnohercegovački	0	5	0	0	3	9	2	3	0	0	0	2	0	2	0	26
Sarajevo	0	22	0	0	14	33	5	14	12	1	1	13	6	0	4	125
Kanton 10	0	10	0	0	1	5	2	3	1	0	0	1	0	0	0	23
Federacija BiH	7	165	1	4	46	114	33	53	22	1	1	39	11	6	10	513
%	1%	32%	0%	1%	9%	22%	6%	10%	4%	0%	0%	8%	2%	1%	2%	100%

B – Rudarstvo

C – Prerađivačka industrija

D – Proizvodnja i opskrba električnom energijom

E – Opskrba vodom

F – Građevinarstvo

G – Trgovina

H – Saobraćaj, skladištenje

I – Ugostiteljstvo

J – Infomacije i komunikacije

K – Finansijske djelatnosti i osiguranje

L – Poslovanje nekretninama

M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti

N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti

R – Umjetnost, zabava i rekreacija

S – Ostale uslužne djelatnosti

Prema veličini firme, u odnosu broj poslodavaca s planiranim rastom plate, za ovaj pokazatelj najvećem omjeru participiraju mikro i male firme (77%). U odnosu na ukupan broj anketiranih firmi mikro i male veličine, udio ovih firmi s planiranim rastom plata iznosi 39% , dok je 52% velikih firmi od ukupnog broja anketiranih velikih firmi istaklo da planira rast plata.

Tabela 38: Broj poslodavaca s iskazanom procjenom rastom plata u 2021. godini prema veličini firme			
Kanton	Mikro i male firme –do 50 radnika	Srednje firme – od 50 do 250 radnika	Velike firme – preko 250 radnika
Unsko-sanski	33	2	1
Posavski	11	4	1
Tuzlanski	74	13	3
Zeničko-dobojski	70	18	7
Bosansko-podrinjski	8	0	3
Srednjobosanski	34	12	9
Hercegovačko-neretvanski	27	8	1
Zapadnohercegovački	19	6	1
Sarajevo	98	20	7
Kanton 10	20	3	0
Federacija BiH	394	86	33
%	77%	17%	6%

7. POTREBE ZA ZAPOSŁJAVANJEM I OBUKOM U 2021. GODINI

Potrebu za zapošljavanjem u 2021. godini je iskazalo 639 anketiranih poslodavaca, odnosno 52% od ukupno anketiranih. Navedeni poslodavci su iskazali potrebu za zapošljavanjem 4.728 radnika u 2020. godini, od čega se 66% odnosi na nova radna mjesta, a 34% naupražnjena radna mjesta.

7.1. Iskazane potrebe za zapošljavanjem u 2021. godini po djelatnostima

Od ukupno 1.232. anketirana poslodavca, 639 ili 52% je iskazalo procjenu o potrebi za zapošljavanjem 4.560 radnika u 2021. godini (što je za 168 ili 3,5% manje u odnosu na prošlogodišnje istraživanje), od čega se 3.012 (66%) procjenjuju da će se odnositi na novootvorena, a 1.548 (34%) na upražnjena radna mjesta.

Navedeni podatak ukazuje na to da poslodavci gaje određeni optimizam u vezi stabilizacije prilika u privredi u narednom periodu.

Najveći broj poslodavaca sa procjenjenim potrebama za zapošljavanjem u 2021. godini u odnosu na broj ukupno anketiranih poslodavaca u Federaciji BiH iskazan je u Kantonu Sarajevo (13%), zatim Tuzlanskom i Zeničko-dobojskom kantonu. Također, najveći broj traženih radnika je u navedenim kantonima.

Najveći broj poslodavaca sa iskazanim potrebama za zapošljavanjem u odnosu na broj ukupno anketiranih poslodavaca u kantonu je u zabilježen u Kantonu 10 (91%) i Bosansko-podrinjskom kantonu (75%).

Tabela 39: Broj poslodavaca sa iskazanim potrebama za zapošljavanjem novih radnika u 2021. godini

Kanton	Broj anketiranih poslodavaca	Poslodavci sa iskazanom potrebom	% u odnosu na ukupan broj anketiranih u FBiH	% u odnosu na ukupan broj anketiranih u kantonu	Novootvorena radna mjesta	Upražnjena radna mjesta	Ukupan broj potrebnih radnika
Unsko-sanski	94	44	4%	47%	90	104	194
Posavski	28	15	1%	54%	161	46	207
Tuzlanski	213	113	9%	53%	631	355	986
Zeničko-dobojski	181	104	8%	57%	644	233	877
Bosansko-podrinjski	16	12	1%	75%	26	93	119
Srednjobosanski	117	60	5%	51%	290	140	430
Hercegovačko-neretvanski	125	67	5%	54%	351	56	407
Zapadnohercegovački	66	29	2%	44%	54	12	66
Sarajevo	358	164	13%	46%	660	476	1.136
Kanton 10	34	31	3%	91%	105	33	138
Federacija BiH	1.232	639	52%		3.012	1.548	4.560

Najveće potrebe za novim zapošljavanjem i to 43% iskazane su u djelatnosti prerađivačke industrije što je za 4% više u odnosu na prošlogodišnje istraživanja.

Slijede iskazane potrebe u djelatnosti Trgovina sa 22% i djelatnosti Informacije i komunikacije sa 7%, gdje evidentirano znakovito povećanje sa prošlogodišnjih 90 na 336 procijenjenih potreba za radnicima.

Tabela 40: Broj traženih radnika prema procjeni poslodavaca u 2021. godini po djelatnostima																
Kanton	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	R	S	Ukupno
Unsko-sanski	4	73	0	4	24	16	0	35	18	0	0	5	0	11	4	194
Posavski	0	118	0	0	0	81	0	6	0	0	0	0	2	0	0	207
Tuzlanski	100	377	0	0	54	337	33	43	2	0	10	10	2	15	3	986
Zeničko-dobojski	0	596	8	16	72	86	28	25	10	0	0	27	4	0	5	877
Bosansko-podrinjski	0	87	0	1	21	3	0	2	0	0	0	1	4	0	0	119
Srednjobosanski	0	278	0	3	25	72	13	24	5	0	0	0	10	0	0	430
Hercegovačko-neretvanski	2	166	0	1	12	177	4	10	20	0	2	1	8	1	3	407
Zapadnohercegovački	0	17	0	2	6	21	0	6	1	0	0	11	0	2	0	66
Sarajevo	0	146	0	0	95	206	24	48	278	40	40	73	172	0	14	1.136
Kanton 10	0	87	0	0	3	21	6	15	2	0	0	1	0	3	0	138
Federacija BiH	106	1.945	8	27	312	1.020	108	214	336	40	52	129	202	32	29	4.560
%	2%	43%	0%	1%	7%	22%	2%	5%	7%	1%	1%	3%	4%	1%	1%	100%

B – Rudarstvo
C – Prerađivačka industrija
D – Proizvodnja i opskrba električnom energijom
E – Opskrba vodom

F – Građevinarstvo
G – Trgovina
H – Saobraćaj, skladištenje
I – Ugostiteljstvo
J – Informacije i komunikacije
K – Finansijske djelatnosti i osiguranje

L – Poslovanje nekretnostima
M – Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
N – Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
R – Umjetnost, zabava i rekreacija
S – Ostale uslužne djelatnosti

Prema veličini firme, od ukupno 4.560 radnika koliko su anketirani poslodavci iskazali kao procijenjenu potrebu u 2021. godini, 36% se odnosi na potreb vcelikih firmi, zatim slijede mikro i male firme (35%) te firme srednje veličini (29%).

Tabela 41: Broj traženih radnika prema procjeni poslodavaca u 2021. godini prema veličini firme			
Kanton	Mikro i male firme –do 50 radnika	Srednje firme – od 50 do 250 radnika	Velike firme – preko 250 radnika
Unsko-sanski	131	33	30
Posavski	23	114	70
Tuzlanski	246	186	554
Zeničko-dobojski	213	300	364
Bosansko-podrinjski	44	0	75
Srednjobosanski	235	97	98
Hercegovačko-neretvanski	132	191	84
Zapadnohercegovački	59	7	0
Sarajevo	427	332	377
Kanton 10	67	71	0
Federacija BiH	1.577	1.331	1.652
%	35%	29%	36%

7.2. Iskazane potrebe za zapošljavanjem u 2021. godini prema stručnoj spremi i zanimanjima

Prema stručnoj spremi, anketirani poslodavci su iskazali najveće potrebe za radnicima sa srednjom stručnom spremom III stepena (KV radnicima), i to 62%. Slijedi potražnja za radnicima srednje stručne spreme IV stepena (SSS) - 16%, te za radnicima visoke stručne spreme (VSS) - 13%.

Tabela 42: Iskazane potrebe za radnici u 2021. godini prema stručnoj spremi					
Kanton	NK, NSS, PKV	KV, VKV	SSS	VŠS, VSS	Ukupno
Unsko-sanski	41	71	56	26	194
Posavski	4	140	57	6	207
Tuzlanski	84	770	110	22	986
Zeničko-dobojski	79	669	94	34	876
Bosansko-podrinjski	11	20	86	2	119
Srednjobosanski	65	357	5	3	430
Hercegovačko-neretvanski	87	206	67	47	407
Zapadnohercegovački	0	25	34	7	66
Sarajevo	67	451	191	427	1.136
Kanton 10	9	110	7	12	138
Federacija BiH	447	2.819	707	586	4.560
%	9%	62%	16%	13%	100%

Kao i prethodnih godina, potvrđena je velika potražnja kod anketiranih poslodavaca za radnicima sa srednjom stručnom spremom III stepena (za 5% više u odnosu na 2019/2020. godine), kao i za potražnja za radnicima sa VSS (4.4% više u odnosu na istraživanje iz prethodne godine). A potražnja za osobama sa srednjom stručnom spremom IV stepena je smanjena za 8%.

Prema iskazanim potrebama anketiranih poslodavaca prodavači-trgovci će u 2021. godini biti najviše traženi radnici u 2021. godini, ali u nešto većem omjeru u odnosu na prethodnu godinu. Ovo zanimanje preuzima prvu poziciju, dok su prošle godine to bili šivači koji sada zauzimaju drugu poziciju po broju iskazanih potreba od anketiranih poslodavaca.

Iako je usljed posljedica pandemije COVID-19 sektor ugostiteljstva i hotelijerstva pretrpio velike posljedice, konobari i kuhari su, prema rezultatima iz ovog istraživanja, i dalje među zanimanjima sa izraženom potražnjom od poslodavaca u Federaciji BiH.

Također, poslodavci su iskazali veliku potražnju i za vozačima, bravarima, obučarima, variocima, zaštitarima, tesarima, mesarima, call centar operaterima i slastičarima, a iskazana je i potražnja za 240 (pomoćnih) radnika za jednostavne poslove.

Tabela 43: Pregled pet (5) zanimanja sa najvećom iskazanom potražnjom po kantonima											
Kanton	Stručna sprema	Zanimanje 1	Broj	Zanimanje 2	Broj	Zanimanje 3	Broj	Zanimanje 4	Broj	Zanimanje 5	Broj
USK	VSS, VŠS	Programer	9	Dizajner	9	Građevinski inženjer	2	Mašinski inženjer	2	Računovoda Veterinar Komer- cijalist	po 1
	SSS, KV	Konobar	25	Kuhar	22	Mašinski tehničar	18	Zidar Rukovalac mašinom za brušenje i poliranje drveta	11	Građevinski tehničar	10

PK	VSS, VŠS	Inženjer elektro-tehnike	3	Ekonomista	2	Grafički dizajner	1				
	SSS, KV	Šivač kože	70	Prodavač-trgovac	50	Vozač kamiona	22	Stolar	12	Bravar Konobar	po 10
TK	VSS, VŠS	Ekonomista	8	Mašinski inženjer	7	Inženjer drumskog saobraćaja	2	Komercijalist	2	Arhitekt Pravnik Veterinar	po 1
	SSS, KV	Prodavač	266	Krojač	210	Obučar	50	Bravar	42	Slastičar	40
ZDK	VSS, VŠS	Informatičar	6	Inženjer elektro-tehnike	5	Mašinski inženjer	5	Ekonomist Komercijalist	po 4	Građevinski inženjer	3
	SSS, KV	Šivač kože	231	Bravar	56	Zavarivač	44	Vozač	37	Prodavač-trgovac Zidar	33
BPK	VSS, VŠS	Građevinski inženjer	1	Inženjer tehnolog	1						
	SSS, KV	Aparater	40	Preser	35	Vozač kamiona	4	Zaštitar	4	Pekar Zidar Tesar	po 3
SBK	VSS, VŠS	Inženjer tehnolog	1								
	SSS, KV	Obučar	77	Poslužilac alatnih mašina	30	Vozač	26	Zidar Rukovalac mašinom za brušenje i poliranje drveta	po 22	Konobar Stolar	po 21
HNK	VSS, VŠS	Informatičar	15	Ekonomist	9	Mašinski inženjer	5	Komercijalist	4	Građevinski inženjer Inženjer elektro-tehnike	po 2
	SSS, KV	Prodavač-trgovac	97	Konobar	20	Galvanizer	15	Kuhar	15	Krojač	10
ZHK	VSS, VŠS	Građevinski inženjer	2	Montažer slike i zvuka	2	Novinar	1	Računovođa	1		
	SSS, KV	Auto-mehaničar	20	Preser	10	Rukovalac mašine za izradu plastičnih proizvoda	5	Rukovalac građevinskih mašina	4	Konobar	4
KS	VSS, VŠS	Informatičar IT developer, Programer	66	Građevinski inženjer	30	Arhitekt	20	Ekonomist	13	Mašinski inženjer	11
	SSS, KV	Prodavač	176	Vozač teretnog vozila	51	Zaštitar	40	Konobar Mesar Tesar Call centar operater	po 35	Serviser električnih aparata	25
K10	VSS, VŠS	Programer	2	Magistar farmacije	2	Računovođa	1	Komercijalist	1	Menadžer za marketing	1
	SSS, KV	Prodavač	36	Konobar	20	Kuhar	13	Pekar Zidar Tesar Vozač kamiona	po 4	Monter šumski traktorist	po 4

Za zanimanja sa fakultetskim obrazovanjem najveća iskazana potražnja je za radnicima iz IT oblasti i ovaj podatak potvrđuje činjenicu rasta broja zaposlenih u djelatnosti Informacije i komunikacije tokom cijele 2020. godine obilježene pandemijom COVID-19, a sve usljed povećane digitalizacije poslovnih procesa i jačanja prisustva informacionih tehnologija u društvu generalno.

Zatim slijedi iskazana potražnja za arhitektima, inženjerima elektrotehnike, mašinskim i građevinskim inženjerima i ekonomistima.

Vezano za spremnost poslodavaca da zaposle nezaposlenu osobu iz neke od teže zapošljivih ili specifičnih kategorija, uz mogućnost višestrukog izbora odgovora, najveći broj je iskazao spremnost za zapošljavanje mladih bez radnog iskustva (22%), zatim žena (20%), starijih od 40 (17%), demobilisanih boraca i nekvalificiranih radnika (po 9%) i osoba s invaliditetom (6%). Najveća potražnja i spremnost poslodavaca za zapošljavanjem po svim kategorijama je zabilježena u Kantonu Sarajevo (32%).

Tabela 44: Spremnost poslodavaca da zaposle neku od teže zapošljivih kategorija radnika										
Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	O10
Unsko-sanski	6	6	5	2	20	36	40	35	16	1
Posavski	2	3	0	6	9	14	21	16	12	6
Tuzlanski	15	19	19	21	36	58	68	48	37	5
Zeničko-dobojski	21	12	10	19	44	89	102	65	24	6
Bosansko-podrinjski	4	3	4	2	3	11	13	7	3	0
Srednjobosanski	5	6	4	6	18	56	69	46	25	2
Hercegovačko-neretvanski	24	11	14	6	28	61	60	53	29	5
Zapadnohercegovački	12	9	2	3	9	43	41	35	17	1
Sarajevo	61	64	91	66	71	164	159	142	68	17
Kanton 10	7	8	8	6	12	24	27	25	13	0
Federacija BiH	157	141	157	137	250	556	600	472	244	43
%	6%	5%	6%	5%	9%	20%	22%	17%	9%	2%

O1 Osobe s invaliditetom

O2 Žrtve nasilja

O3 Osobe iz institucija za nezbrinutu djecu

O4 Pripadnici romske populacije

O5 Demobilisani borci

O6 Žene

O7 Mladi bez radnog iskustva

O8 Osobe starije od 40

O9 Nekvalifikovani radnici

O10 Imigranti (legalni imigranti sa potrebnim ispravama)

7.3. Očekivani višak radnika u 2021. godini

Prema odgovorima anketiranih poslodavaca očekivani višak radnika u 2021. godini nije zabrinjavajući.

Tabela 45: Očekivani višak radnika				
Kanton	Zanimanje	Stručna prema	Broj	Razlog
Unsko-sanski	Konobar	KV	9	Smanjenje obima poslovanja
	Prodavač-trgovac	KV	5	Smanjenje obima poslovanja
Posavski	Dizajner	SSS	4	Smanjenje obima poslovanja
Tuzlanski	Mašinski tehničar	SSS	2	Smanjenje obima poslovanja
	Kuhar	KV	1	Smanjenje obima poslovanja
	Pekar	KV	2	Smanjenje obima poslovanja
	Prodavač-trgovac	KV	3	Smanjenje obima poslovanja
Zeničko-dobojski	Mehaničar	KV		Smanjenje obima poslovanja
	Šivač	KV		Promjena u sistemu poslovanja
	Mesar	KV	2	Smanjenje obima poslovanja
Bosansko-podrinjski	Šivač	KV	80	Smanjenje obima poslovanja
Srednjobosanski	Vozač kamiona	KV	4	Smanjenje obima poslovanja
	Krojač	KV	2	Promjena u sistemu poslovanja

Tabela 45: Očekivani višak radnika				
Kanton	Zanimanje	Stručna sprema	Broj	Razlog
	Elektrotehničar	SSS	1	Zatvaranje firme
	Fasader	KV	2	Završetak sezonskog posla
	Radnik za jednostavne poslove	NKV	2	Promjena u sistemu poslovanja
	Tesar	KV	2	Završetak sezonskog posla
	Mehaničar	KV	1	Smanjenje obima poslovanja
	Obučar	KV	5	Smanjenje obima poslovanja
	Šivač	KV	4	Promjena u sistemu poslovanja
	Mesar	KV	2	Smanjenje obima poslovanja
	Prodavač-trgovac	KV	1	Smanjenje obima poslovanja
	Ekonomista	VSS	1	Zatvaranje firme
Hercegovačko-neretvanski	Prodavač	KV	3	Smanjenje obima poslovanja
Zapadnohercegovački	Administrator	VSS	1	Smanjenje obima poslovanja
	Autolakirer	KV	1	Smanjenje obima poslovanja
Sarajevo	Kozmetičar	SSS	3	Zbog epidemije
	Konobar	KV	3	Smanjenje obima poslovanja
	Kuhar	KV	1	Smanjenje obima poslovanja
	Bravar	KV	2	Smanjenje obima poslovanja
	Prodavač	KV	2	Smanjenje obima poslovanja
	Frizer	KV	1	Smanjenje obima poslovanja
	Električar	KV	1	Smanjenje obima poslovanja
	Administrativni radnik	SSS	4	Smanjenje obima poslovanja
	IT serviser	SSS	1	Smanjenje obima poslovanja
	Marketing stručnjak	VSS	1	Promjena u sistemu poslovanja
	Radnik u proizvodnji	NK	1	Smanjenje obima poslovanja
	Radnik u knjigovodstvu	SSS	1	Smanjenje obima poslovanja
Kanton 10	Računovođa	VSS	1	Promjena u sistemu poslovanja
	Radnik u proizvodnoj	NK	1	Smanjenje obima poslovanja

U nastavku je dat pregled broja poslodavaca koji su naveli na koji način rješavaju viškove radnika

Tabela 46: Broj poslodavaca prema načinu rješavanja viška zaposlenih							
Kanton	Raspored na drugo radno mjesto kod istog poslodavca	Prebacivanje radnika u drugu organizacionu jedinicu kod istog poslodavca	Obuka, dokvalifikacija, prekvalifikacija	Skrativanje radnog vremena	Saradnja sa kantonalnim službama za zapošljavanje	Otkaz ugovora o radu	Ostalo
Unsko-sanski	2	0	0	1	2	3	0
Posavski	0	0	0	0	0	2	0
Tuzlanski	0	0	0	0	0	2	0
Zeničko-dobojski	1	0	1	1	0	2	0
Bosansko-podrinjski	0	0	0	0	0	1	0
Srednjobosanski	1	0	0	1	1	6	0
Hercegovačko-neretvanski	1	0	0	1	1	0	0
Zapadnohercegovački	0	0	0	0	0	2	0
Sarajevo	1	2	0	0	0	15	2
Kanton 10	1	1	0	0	0	1	0
Federacija BiH	7	3	1	4	4	34	2

7.4. Potrebe za dodatnim osposobljavanjem radnika i mogućnost organizovanja praktične nastave za učenike i obuke za nezaposlene osobe

Potrebe za dodatnim osposobljavanjem radnika u skladu sa svojim planovima uvođenja novih tehnologija u procesu rada odnosno promjena u tehnologiji i organizaciji rada navelo je 411 poslodavaca (33% anketiranih), 328 manje u odnosu na prošlu godinu.

Tabela 47: Potrebe za dodatnom obukom i osposobljavanjem radnika kod poslodavaca koji planiraju uvođenje novih tehnologija u procesu rada							
Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6	Ukupno
Unsko-sanski	2	1	0	6	0	0	9
Posavski	0	0	0	1	1	0	2
Tuzlanski	9	4	6	25	11	0	55
Zeničko-dobojski	10	6	8	23	6	1	54
Bosansko-podrinjski	1	1	1	6	2	0	11
Srednjobosanski	8	2	4	27	5	1	47
Hercegovačko-neretvanski	4	2	6	18	11	3	44
Zapadnohercegovački	6	3	4	13	3	0	29
Sarajevo	23	9	17	60	27	9	145
Kanton 10	3	1	4	4	2	1	15
Federacija BiH	66	29	50	183	68	15	411
%	16%	7%	12%	45%	17%	4%	100%

O1 – Sticanje posebnih vještina u verifikovanoj ustanovi - rad na računaru)

O2 – Sticanje posebnih vještina u verifikovanoj ustanovi - strani jezici

O3 – Sticanje posebnih vještina u verifikovanoj ustanovi - upravljanje projektima

O4 – Obuka za konkretne poslove u okviru radnog mjesta

O5 – Dokvalifikacija i prekvalifikacija u okviru verifikovane institucije/ustanove

O6 – Ostalo

Većina poslodavaca je navela potrebe za dodatnom obukom radnika za obavljanje konkretnih poslova u okviru radnog mjesta (45%). Veliki broj poslodavaca naveo je potrebe za dokvalifikacijom ili prekvalifikacijom (17%), dok potrebe za obukom u oblasti IT je iskazalo 16% poslodavaca.

U kontekstu mogućnosti pružanja podrške organizovanju praktične nastave, 433 poslodavca ili 35% od ukupno anketiranih je izjavilo da ima mogućnosti (mentor, oprema, prostor i materijali) i da je spremno primiti učenike i studente na praktičnu nastavu, najvećim dijelom za sljedeća zanimanja: ekonomista, konobar, kuhar, prodavač, automehaničar, bravar, šivač, administrativni radnik, vozač, veterinar, armirač, ekonomski tehničar i blagajnik.

Tabela 48: Broj poslodavaca koji su spremni ponuditi praktičnu nastavu za učenike i studente u 2021. godini	
Kanton	Broj poslodavaca
Unsko-sanski	22
Posavski	13
Tuzlanski	55
Zeničko-dobojski	71
Bosansko-podrinjski	10
Srednjobosanski	51
Hercegovačko-neretvanski	33
Zapadnohercegovački	25
Sarajevo	132
Kanton 10	21
Federacija BiH	433
%	35%

Slijedi pregled zanimanja za koja su poslodavci spremni omogućiti obavljanje praktične nastave.

Tabela 49: Zanimanja za koja su poslodavci spremni ponuditi praktičnu nastavu po kantonima					
Kanton	Zanimanje 1	Zanimanje 2	Zanimanje 3	Zanimanje 4	Zanimanje 5
Unsko-sanski	Konobar	Kuhar	Prodavač - trgovac	Veterinar	
Posavski	Konobar	Prodavač - trgovac	Ekonomski tehničar	Kuhar	Blagajnik
Tuzlanski	Automehaničar	Konobar	Bravar	Prodavač - trgovac	
Zeničko-dobojski	Kuhar	Konobar	Šivač	Bravar	
Bosansko-podrinjski	Konobar	Kuhar	Vozač putničkog automobila	Armirač	
Srednjobosanski	Kuhar	Ekonomski tehničar	Konobar	Automehaničar	
Hercegovačko-neretvanski	Konobar	Ekonomista	Kuhar	Prodavač - trgovac	
Zapadnohercegovački	Konobar	Kuhar	Automehaničar	Ekonomista	
Sarajevo	Ekonomista	Kuhar	Konobar	Pekar	
Kanton 10	Konobar	Kuhar	Administrativni radnik	Ekonomista	

U tu svrhu, 119 ili 29% poslodavaca je spremno ponuditi naknadu između 100 i 200 KM, a 19% naknadu između 200 i 300 KM.

Pod drugo poslodavci su naveli iznos veći od 300 KM i naknadu za ishranu i osiguranje.

Tabela 50: Visina naknade koju su poslodavci spremni ponuditi studentima i učenicima na praktičnoj nastavi					
Kanton	0 KM	do 100 KM	100-200 KM	200-300 KM	Drugo
Unsko-sanski	3	5	7	5	2
Posavski	3	6	1	3	0
Tuzlanski	21	17	10	4	2
Zeničko-dobojski	17	26	18	7	1
Bosansko-podrinjski	2	0	6	2	0
Srednjobosanski	5	14	18	7	3
Hercegovačko-neretvanski	6	1	5	10	8
Zapadnohercegovački	5	5	5	8	1
Sarajevo	23	19	42	25	15
Kanton 10	1	0	7	6	7
Federacija BiH	86	93	119	77	39
%	21%	22%	29%	19%	9%

Također, u kontekstu obuke odraslih, 243 poslodavca ili 20% od ukupno anketiranih je izjavilo da imaju mogućnosti i da su spremni organizovati obuke, stručno osposobljavanje i usavršavanje nezaposlenih osoba

Prilikom anketiranja u najvećoj mjeri su istakli mogućnost pružanja obuke nezaposlenih osoba za sljedeća zanimanja razvrstana u pet (5) najbrojnijih po kantonima: ekonomista, konobar, kuhar, prodavač, automehaničar, mehatroničar – CNS operater, informatičar, elektroinstalater, frizer, stolar, šivač, bravar, administrativni radnik.

Tabela 51: Broj poslodavaca koji su spremni pružiti obuku za nezaposlene osobe (mentor, oprema) u 2021. godini	
Kanton	DA
Unsko-sanski	6
Posavski	1
Tuzlanski	41
Zeničko-dobojski	42
Bosansko-podrinjski	7
Srednjobosanski	18
Hercegovačko-neretvanski	21
Zapadnohercegovački	10
Sarajevo	76
Kanton 10	21
Federacija BiH	243
%	21%

Slijedi pregled zanimanja za koja su poslodavci spremni omogućiti obavljanje obuke za nezaposlene osobe.

Tabela 52: Zanimanja za koja su poslodavci spremni omogućiti obuku za nezaposlene osobe po kantonima					
Kanton	Zanimanje 1	Zanimanje 2	Zanimanje 3	Zanimanje 4	Zanimanje 5
Unsko-sanski	Konobar	Kuhar	Automehaničar	Mehatroničar - CNC operater	Prodavač - trgovac
Posavski	Blagajnik	Konobar	Kuhar	Administrativni radnik	Administrator
Tuzlanski	Konobar	Automehaničar	Ekonomista	Bravar	
Zeničko-dobojski	Ekonomista	Šivač	Zavarivač - Varilac	Bravar	
Bosansko-podrinjski	Konobar	Kuhar	Montažer slike i zvuka	Novinar	
Srednjobosanski	Kuhar	Konobar	Prodavač - trgovac	Stolar	
Hercegovačko-neretvanski	Ekonomista	Elektroinstalater	Konobar	Mehatroničar - CNC operater	
Zapadnohercegovački	Ekonomista	Grafički dizajner	Informatičar	Komercijalist	
Sarajevo	Ekonomista	Građevinski inženjer	Kuhar	Frizer	
Kanton 10	Konobar	Kuhar	Administrativni radnik	Ekonomista	

Od 243 poslodavca koji su se izjasnili da su spremni pružiti obuku nezaposlenim osobama 31% bi izdvojilo naknadu od 100 do 200 KM naknade po osobi, a 26 % naknadu od 200 do 300 KM.

Tabela 53: Visina naknade koju su poslodavci spremni ponuditi nezaposlenim osobama tokom obuke					
Kanton	0 KM	do100 KM	100-200 KM	200-300 KM	Drugo
Unsko-sanski	3	0	2	0	1
Posavski	0	0	0	1	0
Tuzlanski	4	17	12	3	4
Zeničko-dobojski	6	10	16	4	6
Bosansko-podrinjski	1	0	5	1	0
Srednjobosanski	1	3	4	4	3
Hercegovačko-neretvanski	1	0	5	5	7
Zapadnohercegovački	2	1	3	4	0
Sarajevo	8	7	23	22	12
Kanton 10	0	1	3	10	7
Federacija BiH	26	39	73	54	40
%	11%	17%	31%	23%	17%

8. SARADNJA SA JAVNIM SLUŽBAMA ZA ZAPOSŁJAVANJE U FEDERACIJI BIH

Kada je u pitanju modalitet – način traženja novih radnika i posredovanje u zapošljavanju, anketirani poslodavci, uz mogućnost višestrukog izbora ponuđenih opcija, odgovorili su da radnike najčešće traže putem ličnih kontakata (36%), dok 20% koristi usluge javnih službi za zapošljavanje. Usluge posredovanja u zapošljavanju putem javnih službi za zapošljavanje najviše koriste anketirani poslodavci u Bosansko-podrinjskom kantonu (87% od ukupno anketiranih u kantonu), zatim slijede Posavski kanton (57%), Hercegovačko-neretvanski kanton (55%) i Srednjobosanski kanton (48%) Ovdje treba napomenuti da se radi o slučajnom uzorku koji je reprezentativan za sve poslodavce, a ne samo za one koji su sarađivali sa Federalnim zavodom i kantonalnim službama za zapošljavanje. Pored navedenog, 12% od ukupno anketiranih poslodavaca navodi oglašavanje u medijima, a 9% koristi društvene mreže i vlastite baze podataka.

Tabela 54: Način traženja novih radnika

Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9
Unsko-sanski	32	71	16	16	15	4	0	13	1
Posavski	16	21	10	3	7	1	0	5	0
Tuzlanski	79	170	35	39	35	5	6	45	5
Zeničko-dobojski	76	129	47	34	39	1	4	29	1
Bosansko-podrinjski	14	13	3	1	1	0	0	1	0
Srednjobosanski	56	92	24	20	20	4	2	38	3
Hercegovačko-neretvanski	69	94	31	13	17	11	4	16	1
Zapadnohercegovački	13	51	27	15	10	4	5	32	0
Sarajevo	138	244	91	60	66	65	5	24	14
Kanton 10	17	28	6	10	7	1	0	16	0
Federacija BiH	510	913	290	211	217	96	26	219	25
%	20%	36%	12%	8%	9%	4%	1%	9%	1%

O1 – Posredovanjem biroa za zapošljavanje

O2 – Ličnim kontaktima

O3 – Putem sredstava javnog informisanja

O4 – Putem Internet stranice firme

O5 – Korištenjem društvenih mreža

O6 – Posredstvom privatnih agencija za zapošljavanje

O7 – Posredstvom obrazovnih institucija

O8 – Korištenjem vlastite baze podatak

O9 – Drugo

U kontekstu saradnje sa kantonalnim službama za zapošljavanje, od 712 poslodavaca koji su odgovorili na ovo pitanje, najviše poslodavaca (35%) je istaklo da saradnju ostvaruju u okviru učešća u realizaciji programa sufinansiranja zapošljavanja, a slijede informisanje o ponudi radne snage (20%) i oglašavanje radnih mjesta (20%). Usluge posredovanja u zapošljavanju potrebnog profila radne snage koristilo je 16% anketiranih poslodavaca.

Tabela 55: Oblik saradnje ostvaren sa kantonalnim službama za zapošljavanje

Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	O10
Unsko-sanski	5	5	1	0	15	1	0	0	2	1
Posavski	5	15	4	6	7	0	0	0	4	0
Tuzlanski	9	14	11	0	26	0	0	1	1	1
Zeničko-dobojski	30	32	28	5	44	2	1	2	0	3
Bosansko-podrinjski	3	2	5	0	15	0	0	0	0	0
Srednjobosanski	19	26	16	2	28	1	4	1	3	0
Hercegovačko-neretvanski	18	26	13	1	18	0	0	2	8	1
Zapadnohercegovački	7	2	3	1	16	0	0	0	0	0
Sarajevo	34	19	27	2	63	1	4	2	0	4
Kanton 10	8	4	4	1	15	0	0	1	1	0
Federacija BiH	138	145	112	18	247	5	9	9	19	10
%	19%	20%	16%	3%	35%	1%	1%	1%	3%	1%

- O1 – Oglašavanje slobodnih radnih mjesta
 O2 – Informiranje o ponudi radne snage
 O3 – Posredovanje u zapošljavanju potrebnog profila radne snage
 O4 – Selekcija radne snage
 O5 – Učešće u programima sufinansiranja zapošljavanja

- O6 – Učešće u programima dodatne, dokvalifikacije, prekvalifikacije
 O7 – Učešće na sajmu zapošljavanja
 O8 – Pravna pomoć
 O9 – Rješavanje viška zaposlenih
 O10 – Ostalo

U okviru sagledavanja ostvarene saradnje s kantonalnim službama za zapošljavanje, i zadovoljstva uslugama koje pružaju službe za zapošljavanje, na skali od 1 (potpuno nezadovoljan) do 5 (potpuno zadovoljan) u sljedećoj tabeli je dat prikaz prosječnih ocjena za svaku od usluga.

Tabela 56: Ocjena zadovoljstva saradnjom ostvarenom sa kantonalnim službama za zapošljavanje										
Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	Prosjeck
Unsko-sanski	4,75	4,75	4,27	4,65	4,33	4,55	3,75	4,00	4,25	4,37
Posavski	4,65	4,80	4,80	4,20	3,90	4,75	2,70	4,35	4,47	4,29
Tuzlanski	4,56	4,41	4,06	4,21	3,88	3,97	4,16	4,08	4,21	4,17
Zeničko-dobojski	4,21	4,10	3,95	3,79	3,04	3,57	3,38	3,63	3,77	3,72
Bosansko-podrinjski	4,94	4,94	4,88	4,94	4,81	4,88	4,56	4,75	4,63	4,81
Srednjobosanski	4,66	4,53	4,22	4,29	3,67	4,00	3,77	4,04	4,05	4,14
Hercegovačko-neretvanski	4,77	4,56	4,55	4,03	3,96	4,44	3,89	4,55	4,37	4,35
Zapadnohercegovački	4,61	4,33	4,43	4,82	4,23	4,61	4,33	4,63	4,70	4,52
Sarajevo	4,32	4,09	3,95	4,34	3,86	4,20	4,00	3,85	3,91	4,06
Kanton 10	4,83	4,44	4,33	4,50	3,91	4,47	3,27	4,00	3,73	4,16
Federacija BiH	4,63	4,50	4,34	4,38	3,96	4,34	3,78	4,19	4,21	4,37

- O1 – Informisanje o uslugama
 O2 – Posredovanje u zapošljavanju
 O3 – Selekcija radne snage
 O4 – Ponuda mjera/programa sufinansiranja zapošljavanja
 O5 – Ponuda programa obuke

- O6 – Ažurnost u ispunjavanju ugovrenih obaveza
 O7 – Učešće na sajmu zapošljavanja
 O8 – Pravna pomoć
 O9 – Podrška u rješavanje problema viška zaposlenih

Najveću prosječnu ocjenu po svim ocijenjenim parametrima dobila je Služba za zapošljavanje Bosansko-podrinjskog kantona (4,81). Anketirani poslodavci su najbolje ocijenili uslugu informisanja o uslugama (4,63), uslugu posredovanja u zapošljavanju (4,50) i ponudu mjera/programa aktivne politike zapošljavanja (4,38). Sa ocjenom 5 (potpuno zadovoljan) i ocjenom 4 (zadovoljan) 91% anketiranih poslodavaca je ocijenilo informisanje o uslugama, 89% uslugu posredovanja i 85% ponudu mjera/programa aktivne politike zapošljavanja.

Tabela 57: Učešće poslodavaca koji su pojedine oblike saradnje sa kantonalnim službama za zapošljavanje ocijenili sa 4 (zadovoljan) i 5 (potpuno zadovoljan)										
Kanton	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	Prosjeck
Unsko-sanski	88%	92%	82%	88%	78%	91%	63%	71%	75%	81%
Posavski	90%	90%	95%	70%	50%	95%	95%	70%	74%	81%
Tuzlanski	93%	89%	76%	83%	69%	76%	80%	70%	79%	79%
Zeničko-dobojski	76%	79%	67%	66%	40%	55%	44%	48%	60%	59%
Bosansko-podrinjski	100%	100%	94%	100%	94%	100%	81%	82%	76%	92%
Srednjobosanski	95%	88%	78%	78%	62%	80%	61%	68%	76%	76%
Hercegovačko-neretvanski	95%	88%	93%	81%	58%	81%	61%	95%	75%	81%
Zapadnohercegovački	94%	93%	86%	100%	85%	94%	89%	88%	90%	91%
Sarajevo	88%	77%	69%	84%	58%	78%	60%	46%	57%	69%
Kanton 10	94%	94%	93%	100%	55%	88%	36%	57%	45%	74%
Federacija BiH	91%	89%	83%	85%	65%	84%	67%	70%	71%	78%

9. OSNOVNI PODACI IZ ISTRAŽIVANJA

- Istraživanje kretanja na tržištu rada (anketiranje poslodavaca) u Federaciji BiH kao redovnu aktivnost proveli su Federalni zavod za zapošljavanje i kantonalne službe za zapošljavanje u periodu 11.01.2021.-29.01.2021. godine;
- Ispitivanjem potreba poslodavaca obuhvaćena su 1.232 poslodavaca registrovana u Federaciji BiH sa pet i više zaposlenih (199 više u odnosu na prošlu godinu), od kojih je 639 ili 52 % anketiranih poslodavaca procijenilo - iskazalo potrebu za zapošljavanjem 4.560 radnika u 2021. godini, što je za 168 radnika manje u odnosu na prošlogodišnje istraživanje;
- Najviše su anketirane firme koje posluju više od 20 godina (42%), a među anketiranim poslodavcima je i 4% onih koji posluju kraće od tri (3) godine.;
- Poslodavci iz uzorka u momentu anketiranja zapošljavali su 75.100 radnika, ili 14,4% od ukupno zaposlenih u Federaciji BiH u decembru 2020. godine –po spolu 54% muškaraca i 46% žena, a značajna većina radnika (70,40%) je imala zaključen ugovor o radu na neodređeno vrijeme. Od ukupnog broja zaposlenih kod anketiranih poslodavaca 1.852 radnika ili 2,4% su stariji od 60 godina.;
- Najveći broj anketiranih poslodavaca su društva sa ograničenom odgovornošću (80%), a slijede obrti (11%);
- Evidentan je pad obima poslovanja kod većine ispitanih poslodavaca u 2020. godini (43%), kao i pad finansijskih efekata (43%). Rast obima poslovanja je imalo tek 26% anketiranih poslodavac, a rast finansijskih efekata poslovanja svega 24% poslodavaca što je u odnosu na prošlu godinu smanjenje za više od 35%. Rast plaće u 2020. godini bilježi 24% poslodavaca, uglavnom do 10%.;
- U 2020. godini kod anketiranih poslodavaca bilježi se negativan rezultat između zaposlenih i radnika kojima je prekinut radni odnos. Novozaposlenih je 4.076 (40%), a radni odnos je prekinut sa 6.058 osoba (60%). Saznanje da su radnici kojima je prekinut radni odnos napustili Bosnu i Hercegovinu navelo je 129 ili 10% anketiranih poslodavaca, a 126 ili također 10% poslodavaca je istaklo da su vratili u radni odnos radnike nakon prethodnog otpuštanja;
- U vezi sa reakcijom na krizu uzrokovanu pandemijom COVID-19, poslodavci su uglavnom primjenjivali skraćivanje radnog vremena (21%). Za uvođenje rada u smjenama opredijelilo se 16% poslodavaca, a 15% poslodavaca nije poduzimao nikakve mjere, a 1% poslodavaca će potpuno prekinuti s radom.;
- Nezadovoljstvo kvalitetom kvalifikacije, stručnog znanja i vještinama radnika prilikom anketiranja iskazala su 182 poslodavca ili 15% anketiranih;
- Poslodavci su najveće nezadovoljstvo iskazali nedostatkom praktičnog rada u toku obrazovanja (31%), a 23% poslodavaca smatra da stečene kvalifikacije radnika ne odgovaraju potrebama poslodavaca. Ovo sugerise da su neophodne aktivnosti javnih službi za zapošljavanje kojima će se sufinansirati stručno osposobljavanje, usavršavanje i obuka, ali i da je potrebna bliža saradnja poslovnog sektora i obrazovnih institucija;
- Mjere aktivne politike zapošljavanja koristilo je 25% anketiranih poslodavaca kod kojih je na osnovu tih mjera zaposleno 807 osoba. Najviše su koristili mjeru Prilika za sve 2020 (30%), mjeru Služba u saradnji s poslodavcima 2020 (22%), te Prvo radno iskustvo namijenjenu mladim bez radnog iskustva (13%) i Zapošljavanje žena 2020 (9%). Generalna ocjena zadovoljstva mjerama je 4,53, što se može smatrati prilično dobrom ocjenom.;

- Prilikom anketiranja 301 poslodavac ili 24% se izjasnio da u momentu anketiranja ima nedostatak radnika određenog profila i probleme u zapošljavanju radnika. Kao značajan razlog koji utiče na nedostatak radnika, iz domena društvenih faktora, na skali od 1 do 5, poslodavci najviše ističu visoka izdvajanja za poreze i doprinose i opće ekonomske uslove (prosječna ocjena 3,56). A kada je riječ o faktorima koji se odnose na pojedinca, najveći broj poslodavaca kao razlog nedostatka radnika navodi nedostatak kadra sa traženim zanimanjem (prosječna ocjena 3,94) i kadra sa znanjima i vještinama potrebnim za radno mjesto (prosječna ocjena 3,90), a što ukazuje na kontinuirani hronični problem neusklađenosti ponude i potražnje na tržištu rada. Pored navedenog, kao ograničavajuće faktore koji se odnose na pojedinca, poslodavci ističu: nedostatak potrebnog radnog iskustva (3,77-) i nezainteresiranost pojedinaca za rad na konkretnom radnom mjestu (3,27).;
- U vezi kandidata za radna mjesta, poslodavci su najveće nezadovoljstvo iskazali nedostatkom tehničkih- stručnih znanja i vještina, te nedostatak samoinicijativnosti i kreativnosti kandidata za radna mjesta. Također, poslodavci ističu i nezadovoljstvo zbog nedostatka informatičkih, organizacijskih, analitičkih i vještina planiranja kod kandidat za radna mjesta.;
- Od ukupno 1.232 anketirana poslodavca 639 (52%) su procijenili - iskazali potrebu za zapošljavanjem 4.560 radnika u 2021. godini, od čega se 66% procjenjuje da će odnositi na novootvorena a 34% na upražnjena radna mjesta;
- Većina poslodavaca procjenjuje da će u 2021. godini imati rast obima poslovanja (57%) kao i rast finansijskih efekata (56%), a rast plaće prognozira 43% poslodavaca uglavnom do 10%;
- Najveća iskazana potreba za zapošljavanjem novih radnika u 2021. godini, u odnosu na ukupan broj traženih radnika u Federaciji BiH, iskazana je u Kantonu Sarajevo (13%), Tuzlanskom (9%) i Zeničko-dobojskom kantonu (8%);
- Najveće potrebe za novim zapošljavanjem iskazane su za zanimanjima u prerađivačkoj industriji (43%), djelatnosti trgovine (22%) i djelatnosti Informacije i komunikacije (7%);
- Prema stručnoj spremi, anketirani poslodavci su iskazali najveće potrebe za radnicima sa srednjom stručnom spremom III stepena (KV i VKV radnicima), i to 62%. Slijedi potražnja za radnicima srednje stručne spreme IV stepena (SSS) – 16%, te za radnicima visoke stručne spreme (VSS) – 13%;
- Prema iskazanim potrebama poslodavaca u okviru ovog istraživanja najtraženija zanimanja III i IV stepena u 2021.godinu su: prodavač, šivač, vozač, bravar, varilac, obučar, zaštitar, tesar, mesar, call centar operater, slastičar;
- Prema iskazanim potrebama poslodavaca u okviru ovog istraživanja najtraženija zanimanja visoke stručne spreme su: IT stručnjaci, mašinski inženjer; građevinski inženjer, inženjer elektrotehnike, ekonomista, arhitekt, grafički dizajner, magistar farmacije, komercijalist, veterinar;
- Vezano za spremnost poslodavaca da u 2021. godini zaposle nezaposlenu osobu iz neke od teže zapošljivih kategorija, uz mogućnost izbora više kategorija, najveći broj je iskazao spremnost za zapošljavanje mladih bez radnog iskustva (22%), zatim žena (20%), starijih od 40 godina (17%), demobilisanih boraca i nekvalificiranih radnika (po 9%) i osoba s invaliditetom (6%);
- Potrebe za dodatnim osposobljavanjem radnika u skladu sa svojim planovima uvođenja promjena u tehnologiji i organizaciji rada navelo je 411 poslodavaca, tj. 33% anketiranih. Većina poslodavaca je navela potrebe za dodatnom obukom radnika na

konkretnim poslovima u okviru radnog mjesta (45%). Veliki broj poslodavaca naveo je potrebe za dokvalifikacijom i prekvalifikacijom (17%), a potom slijedi potreba za IT vještinama – rad na računaru (16%).;

- U kontekstu mogućnosti organizovanja praktične nastave, 433 poslodavca ili 35% od ukupno anketiranih poslodavaca ima mogućnost i spremno je primiti učenike i studente na praktičnu nastavu, s tim da je 22% spremno izdvojiti naknadu do 100 KM, 29% od 100 do 200 KM, 19% od 200 do 300 KM i 9% naknadu veću od 300 KM, i to najvećim dijelom za sljedeća zanimanja: ekonomista, konobar, kuhar, prodavač, automehaničar, bravar, šivač, administrativni radnik, vozač, veterinar, armirač, ekonomski tehničar i blagajnik. 21% poslodavaca nije spremno izdvojiti sredstva za naknadu učenicima na praksi.;
- U kontekstu mogućnosti organizovanja obuke nezaposlenih osoba, 243 poslodavca ili 20% anketiranih poslodavaca ima mogućnost i spremno je osigurati uslove za obuku nezaposlenih osoba, s tim da je 17% spremno izdvojiti naknadu do 100 KM, 31% od 100 do 200 KM, 23% od 200 do 300 KM i 17% naknadu veću od 300 KM, i to najvećim dijelom za sljedeća zanimanja: ekonomista, konobar, kuhar, prodavač, automehaničar, mehatroničar – CNS operater, informatičar, elektroinstalater, frizer, stolar, šivač, bravar, administrativni radnik;
- Uz mogućnost navođenja više opcija, anketirani poslodavci ističu da nove zaposlenike najčešće traže putem ličnih kontakata (36%), dok na drugom mjestu navode usluge javnih službi za zapošljavanje u vidu posredovanja u zapošljavanju (20%), zatim oglašavanje u medijima (12%), te po 9% korištenjem društvenih mreža i vlastite baze podataka.;
- U kontekstu saradnje sa kantonalnim službama za zapošljavanje, poslodavci najviše je ističu da saradnju ostvaruju u okviru učešća u realizaciji programa sufinansiranja zapošljavanja (35%), zatim kroz informisanje o ponudi radne snage (20%), te oglašavanje slobodnih radnih mjesta (19%) i posredovanje u zapošljavanju (16%).;

10. OSNOVNA ZAPAZANJA I PREPORUKE

- U okviru naprijed istaknutog konteksta, važno je istaći da su rezultati prezentirani u ovoj informaciji prikupljeni u januaru 2021. godine, te se trebaju i posmatrati u kontekstu ukupnog društvenog stanja i posljedica uzrokovanih pandemijom COVID-19.;
- Nakon proglašenja pandemije od Svjetske zdravstvene organizacije, u cilju sprečavanja širenja virusa i ozbiljnih zdravstvenih posljedica po stanovništvo, Vlada Federacije BiH je donijela Odluku o proglašenju stanja nesreće uzrokovane pojavom koronavirusa (COVID-19) na području Federacije BiH (V broj: 408/2020 od 18.03.2020. godine), a Federalni štab Civilne zaštite izdao je niz naredbi među kojima je i mjera kojom je, između ostalog, ograničeno kretanje ljudi, a određenim djelatnostima naložena obustava rada;
- Ugostiteljstvo i hotelijerstvo je djelatnost koja je prva osjetila posljedice još u februaru 2020. godine, s obzirom na manji broj turista i otkazana noćenja desetina hiljada gostiju iz zemalja koje su teže pogođene pandemijom, ali i drugih zemalja gdje su uvedene mjere zaštite od pandemije. Osim sektora ugostiteljstva i hotelijerstva u ranoj fazi s krizom se suočavaju poslodavci iz prerađivačke industrije (naročito izvoznici, proizvođači namještaja, automobilskih dijelova, tekstilna industrija), sektora transporta, ali i mali privrednici i mikro preduzeća, tj. zanatlije.
- U skladu sa zakonskom obavezom, javne službe za zapošljavanje su tokom 2020. godine prioritetno morale osigurati sredstava za materijalnu i socijalnu sigurnost nezaposlenih osoba (novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti), u cilju ublažavanja posljedica pandemije korona virusa na tržištu rada, te su u 2020. godini, zbog povećanja broja korisnika novčane naknade (za 35% na godišnjem nivou) privremeno obustavile realizaciju mjera aktivne politike zapošljavanja.
- S tim u vezi, u okviru mogućeg, nakon zakonom utvrđenih prioriteta, potrebno je realizirati mjere sufinansiranja zapošljavanja i obuke (radi sprečavanja dugotrajne nezaposlenosti, očuvanja i unapređenja radnih sposobnosti nezaposlenih osoba). Također, potrebno je razmotriti realizaciju mjere kojom bi se u ranoj fazi obuhvatili korisnici novčane naknade radi njihovog bržeg povrata na tržište rada, te nastaviti s podrškom kroz sufinansiranje samozapošljavanja ali i obuke uz rad za konkretna radna mjesta u skladu s potrebama poslodavaca.
- Na osnovu iskazanih potreba poslodavaca u okviru ovog istraživanja (kako s aspekta potražnje za radnicima određenih zanimanja tako i sa aspekta traženih znanja i vještina) inicirati od službi zazapošljavanje intenzivniji kontakt s poslodavcima u cilju promptnog djelovanja i efikasnog posredovanja u zapošljavanju radnika sa zanimanjima za koje su poslodavci iskazali potrebu. U skladu s iskazanim potrebama prilagođavati mjere aktivne politike zapošljavanja, posebno mjeru fokusiranu na obuku uz rad na radnom mjestu u situacijama kada radnika s traženim zanimanjem nema na evidenciji nezaposlenih osoba.
- Na bazi iskazane spremnosti poslodavaca za organizovanjem praktične nastave za učenike i studente, na lokalnom nivou inicirati pokretanje lokalnih partnerstava za zapošljavanje i jačanje dijaloga između službi za zapošljavanje, poslodavaca i obrazovnih ustanova, na kojima bi se dogovarala rješenja na lokalnom i kantonalnom nivou u vezi upisne politike, nastavnih planova i programa, organizovanja praktične nastave u poslovnim subjektima i druga pitanja vezana za obrazovanje i tržište rada.
- U skladu s navedenim u narednom periodu, u okviru mogućnosti, potrebno je nastaviti s ispitivanjem kretanja i potreba na tržištu rada, sa zadržanim fokusom na poslodavce iz privatnog sektora. Narednim anketiranjem poslodavaca obuhvatiti pitanja vezana za ključne potrebe poslodavaca za održavanje i povećanje zaposlenosti kao i pitanja u vezi

sa potrebnim znanjima i vještinama radnika, te koristiti sve raspoložive izvore informacija iz drugih institucija.

- *Redovno pratiti trendove kretanja na tržištu rada (potrebe za radnom snagom, otpuštanja radnika, ugrožene djelatnosti i dr.) i osigurati adekvatno softversko rješenje za unos i obradu podataka iz anketiranja.*
- *Dostaviti rezultate istraživanja federalnoj i kantonalnim vladama, te relevantnim ministarstvima i institucijama i drugim zainteresiranim organizacijama.*
- *Poboljšavati usluge posredovanja u zapošljavanju u službama za zapošljavanje (oglašavanje slobodnih radnih mjesta, kontaktiranje poslodavaca, profiliranje, selekcija i odabir kandidata...) i koristiti/poboljšavati tehnološka rješenja u okviru informacijskog sistema za obavljanje ovih aktivnosti i redovno statističko izvještavanje.*
- *Unaprijediti komunikaciju s poslodavcima u analiziranju aktuelnih problema s ciljem iznalaženja mogućnosti podrške javnih službi za zapošljavanje, unapređenja saradnje i ublažavanja posljedica pandemije COVID-19..*
- *Nastaviti s obukama anketara i koordinatora istraživanja tržišta rada u kantonalnim službama za zapošljavanje.*